

UCHWAŁA Nr XXXV/311/18
RADY GMINY SZYDŁOWO
z dnia 28 czerwca 2018 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szydłowo
na lata 2018 – 2026**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r., poz. 994 z późn. zm.) oraz art. 16 b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r., poz. 1769 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szydłowo na lata 2018 – 2026, która stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Wojciech Drożdż
Wojciech Drożdż

Uzasadnienie do Uchwały NR XXXV/31/18
RADY GMINY SZYDŁOWO
z dnia 28 czerwca 2018 roku

Zgodnie z art.16 b ust. 1 i 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych z uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szydłowo na lata 2018 – 2026 stanowi załącznik do niniejszej uchwały. Jest najważniejszym dokumentem stanowiącym o realizowanej lokalnej polityce społecznej. Uwzględnia m.in. diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określa cele strategiczne projektowanych zmian, kierunki niezbędnych działań, sposoby realizacji strategii oraz jej ramy finansowe, wskaźniki realizacji zadań.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY

Piotr Drożdż

Załącznik do Uchwały Nr XXXV/311/18
Rady Gminy Szydłowo z dnia 28 czerwca
2018 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szydłowo na lata 2018-2026

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	7
1.1. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII.....	7
1.2.1 UNIJNE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	10
1.2.2. KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	13
1.2.3. SAMORZĄDOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	17
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	23
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	23
2.2. DEMOGRAFIA.....	24
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ.....	28
2.4. KWESTIA DZIECKA.....	35
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH.....	38
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ I PRZEMOC W RODZINIE.....	42
2.7. STAROŚĆ I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ.....	46
2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI.....	48
2.9. LOKALNE PROBLEMY Z PERSPEKTYWY LIDERÓW SPOŁECZNYCH.....	50
2.10. ANALIZA SWOT.....	57
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIJĄCE REALIZACJĘ STRATEGII.....	60
2.12. PODSUMOWANIE DIAGNOZY I PROGNOZA ZMIAN SPOŁECZNYCH.....	62
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	68
3.1. MISJA I WIZJA.....	68
3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	68
3.3.1. MONITORING.....	81
3.3.2. TRYB MONITOROWANIA STRATEGII.....	81
3.3.3. CECHY PROJEKTÓW I PROGRAMÓW.....	83
3.3.4. METODY REALIZACJI STRATEGII I RAMY FINANSOWE.....	84
3.3.5. BARIERY OGRANICZAJĄCE REALIZACJĘ CELÓW.....	85
4. UWAGI KOŃCOWE.....	87

WSTĘP

Samorządy lokalne, działające w warunkach gospodarki rynkowej cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które jest oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych umożliwiając dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego, w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek. Rozwiązywanie problemów społecznych

Źródło: opracowanie własne.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa ona misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizowania ich skutków. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych. Mają one przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, doprowadzając do integracji społecznej. Strategia definiuje istniejące problemy, wyznacza najważniejsze priorytety i wskazuje metody ich rozwiązywania.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji i sądownictwa, przedstawiciele organizacji pozarządowych, Kościoła oraz wszyscy zainteresowani mieszkańcy. Obywatele byli włączeni w tworzenie dokumentu zarówno na etapie diagnozowania problemów społecznych, jak i po przygotowaniu wstępnego projektu Strategii oraz w trakcie konsultacji nad jej zapisami. Ostateczny kształt dokumentowi nadał Zespół Ośrodka Pomocy Społecznej przy wsparciu eksperta zewnętrznego. W ramach prac nad strategią przeprowadzono warsztaty strategiczne w których uczestniczyli:

- Barbara Bryła
- Piotr Drożdż
- Grażyna Zgódk
- Grażyna Karczewska
- Klaudia Dankin
- Marzena Hertel
- Justyna Chmura
- Iwona Mazur
- Marcin Domagalski
- Tadeusz Madaj
- Tobiasz Wiesiołek
- Grzegorz Gawroński

Dokument jest zgodny z założeniami dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym, które odnoszą się do polityki społecznej. Umożliwia on ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Rysunek. Fazy powstawania Strategii

Źródło: opracowanie własne.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez Gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej oraz partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

Część diagnostyczno-analityczna zawiera ogólne informacje dotyczące Gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Szydłowo, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w Gminie lub obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także analizie ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w Gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej Gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej zostały również wskazane podmioty realizujące Strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania oraz czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań. Zaprezentowano w niej także informacje na temat

sposobu wdrożenia Strategii oraz prowadzenia monitoringu jej realizacji. Dla realnej oceny stopnia implementacji dokumentu przygotowany został wykaz wskaźników monitoringowych.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Rysunek. Struktura strategii

Źródło: opracowanie własne.

1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

Niniejsza część zawiera przesłanki prawne dokumentu, metodologię jego powstania oraz ocenę poprzedniego dokumentu strategicznego.

1.1. Uwarunkowania tworzenia Strategii

Dokument wpływający na rzeczywistość społeczną powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej. „Wartość” to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, czyli traktuje jako „antywartości”, natomiast inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne i stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i jej zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe i poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane lub realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców Strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych są następujące:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale powinno także wynikać z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w którym różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb. W pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, natomiast na końcu – od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która zapewnia poszczególnym ludziom możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć miejsce w społeczeństwie równoprawne z innymi.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która gwarantuje jednostkom i grupom prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna jako przewodnik, czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych oraz wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej, rzeczą oczywistą i zrozumiałą jest, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia i niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast w ramach określenia „kwestia społeczna”, wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa,
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych,
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. Natomiast w szerszym rozumieniu pojęcie to definiowane jest jako sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia.

Przygotowując dokument programowy, który wskazuje kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Przesłanka ta jest główną konkluzją niniejszego dokumentu, gdyż właśnie od wzmocnienia pozycji rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj programu pomocowego.

1.2. Podstawy prawne i programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 16 b ust. 1 i art. 17 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych Gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Ustawodawca wskazał również minimalny zakres dokumentu, tj.:

- diagnozę sytuacji społecznej;
- prognozę zmian w zakresie objętym Strategią;
- określenie celów strategicznych projektowanych zmian oraz kierunków niezbędnych działań, a także sposobu realizacji Strategii, jej ram finansowych i wreszcie wskaźników realizacji działań.

Na treść i realizację Strategii rozwiązywania problemów społecznych obok zdefiniowanego w trakcie prac diagnostycznych katalogu problemów społecznych oraz zakresu kompetencyjnego mają również wpływ inne akty prawne.

Strategia jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją oraz wykluczeniem społecznym.

1.2.1 Unijne dokumenty strategiczne

Unijne dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 stanowi strategię wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada ona potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W perspektywie roku 2020 wyznaczonych zostało 5 celów, które obejmują:

- zatrudnienie (75% osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę),
- badania i rozwój oraz innowacje (na inwestycje w badania i rozwój oraz w innowacje przeznaczane powinno być łącznie 3% PKB Unii ze środków publicznych i prywatnych),
- zmiany klimatu i energię (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu z 1990 roku; 20% energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, a efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20%),
- edukację (odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10%, a co najmniej 40% osób w wieku 30-34 lat powinno mieć wykształcenie wyższe),
- ubóstwo i wykluczenie społeczne (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln).

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Komunikat Komisji Europejskiej „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej”

Komunikat wydany został w dniu 25 października 2011 roku. Komisja Europejska zwraca w nim uwagę na znaczącą rolę, jaką ekonomia społeczna odgrywa w strategii „Europa 2020” w aspekcie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego. W gospodarce społecznej w UE zatrudnionych jest około 11 mln osób, co stanowi 6% całkowitego zatrudnienia. Komisja Europejska zaproponowała w Komunikacie szereg rozwiązań zmierzających do wzmocnienia roli ekonomii społecznej. Działania te przedstawiono poniżej.

1) Poprawa dostępu do finansowania realizowana poprzez:

- uznanie przedsiębiorstw społecznych za priorytet inwestycyjny Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej EFRR) i Europejskiego Funduszu

- Społecznego (dalej EFS),
- utworzenie ram dla etycznych funduszy inwestycyjnych,
- łatwiejszy dostęp do mikrokredytów.

2) Poprawa promocji ekonomii społecznej za pomocą:

- zwiększenia rozpoznawalności ekonomii społecznej,
- utworzenia publicznej bazy danych oznakowań i certyfikatów oraz platformy wymiany danych i informacji,
- zestawienia dobrych praktyk.

3) Poprawa otoczenia prawnego zakładająca m.in.:

- silniejsze wykorzystanie elementu jakości w procedurze zamówień publicznych,
- uproszczenie stosowania zasad pomocy publicznej w przypadku usług społecznych i lokalnych,
- zwiększenie znaczenia kryteriów i warunków pracy w zamówieniach publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie, w szczególności w zakresie poprawy promocji ekonomii społecznej.

Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu: uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE

Komunikat został wydany w dniu 20 września 2011 roku. Komisja podkreśla w nim znaczenie wolontariatu dla tworzenia i rozwijania kapitału ludzkiego i społecznego. Uznaje go za jeden z kluczowych czynników integracji i wzrostu zatrudnienia oraz element poprawy spójności społecznej. Zaznacza, że wolontariusze uczestniczą w kształtowaniu społeczeństwa europejskiego, a część z nich aktywnie współtworzy Europę obywatelską. Ponadto, wolontariat przyczynia się do realizacji strategii „Europa 2020” (w szczególności do osiągnięcia do roku 2020 docelowej stopy zatrudnienia w UE, która wynosi 75%). Dzieje się tak, gdyż wolontariat umożliwia zdobywanie i podnoszenie kompetencji oraz przystosowywanie się do zmian na rynku pracy.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie, w szczególności w zakresie promowania i rozwoju wolontariatu.

1.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne

Krajowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Raport Polska 2030

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” stanowi podstawę diagnostyczną dla przygotowywanych strategii rozwoju. Wskazuje wyzwania w perspektywie do 2030 roku, które obejmują następujące aspekty:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się także na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie roku 2030:

- warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- rozwój produktywności i innowacyjności,
- efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

W aspekcie rozwoju kapitału społecznego podkreśla się rosnące znaczenie usieciowienia społeczeństwa, niosące za sobą zmianę dotychczasowych więzi społecznych. Uwypuklona jest także rola nowoczesnych form komunikacji masowej rewolucjonizujących komunikację publiczną. Wzrost kapitału społecznego wymaga stymulowania wzrostu wzajemnego zaufania, naprawy infrastruktury instytucjonalnej państwa, zwiększenia troski o dobro wspólne, poprawy jakości przestrzeni i debaty publicznej, wspierania aktywności obywatelskiej – indywidualnej oraz zinstytucjonalizowanej, a także zwiększenia roli potencjału kreatywnego i intelektualnego.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Celem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (dalej DSRK) jest analiza oraz charakterystyka warunków niezbędnych dla rozwoju Polski w kluczowych obszarach na tle UE oraz procesów gospodarczych zachodzących na świecie. Na tej podstawie formułowane są wnioski oraz ich przełożenie na konkretne decyzje i propozycje powiązanych z nimi projektów. W DSRK przedstawiono wizję rozwojową w perspektywie do roku 2030. Identyfikuje się tutaj wyzwania stojące przed gospodarką i społeczeństwem oraz trzy obszary strategiczne: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. Celem jest rozwój mierzony poprawą jakości życia Polaków (wzrost PKB w przeliczeniu na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej), co można osiągnąć dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, przekładającemu się w efekcie na modernizację kraju.

W DSRK wskazano 11 celów strategicznych, od których zależy rozwój cywilizacyjny kraju oraz powiązane z nimi projekty do realizacji. W części dotyczącej kapitału społecznego znajdują się m.in.:

- stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej,
- wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (dalej ŚSRK 2020) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W dokumencie, odnosząc się do kluczowych decyzji zawartych w DSRK, wskazuje się strategiczne zadania państwa, których podjęcie jest konieczne w perspektywie najbliższych 10 lat w celu wzmocnienia procesów rozwojowych. Dokument stanowi bazę dla dziewięciu strategii zintegrowanych. W ŚSRK 2020 wytyczono obszary strategiczne, na których koncentrować się będą główne

działania oraz określono, jakie interwencje są niezbędne w celu przyspieszenia procesów rozwojowych w perspektywie średniookresowej. W aspekcie niniejszego dokumentu strategicznego szczególnie istotne są:

- wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela,
- rozwój kapitału ludzkiego,
- integracja społeczna,
- zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020

Dokument obejmuje zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej. W ramach tego obszaru mają być realizowane działania zmierzające do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. Przyjmuje się, że proces wdrożenia Strategii będzie obejmował takie działania jak:

- projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej,
- upowszechnienie i wdrażanie rozwiązań zwiększających kontrolę społeczną nad działaniami administracji publicznej wszystkich szczebli,
- stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami,
- różnorodne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum publicznym,
- rozwijanie i promocja indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej odpowiedzialności biznesu,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy,
- stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego,
- ułatwienie działalności organizacji obywatelskich,
- wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji

W dokumencie, wobec zidentyfikowania w diagnozie podstawowych problemów związanych z ubóstwem, a także zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Kraju, wskazano zadania, które powinny być priorytetowe dla polityki społecznej w zakresie przeciwdziałania ubóstwu, tj.:

- rozwiązania polityki zatrudnienia i wsparcia osób bez pracy dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (transfer dochodów, aktywna integracja);
- rozwiązania polityki rodzinnej, które z jednej strony wzmacniają ubóstwo w rodzinach wielodzietnych a z drugiej – utrudniają podjęcie decyzji o założeniu rodziny i posiadaniu dzieci (usługi społeczne użyteczności publicznej, polityka mieszkaniowa);
- wyzwania demograficzne i zdrowotne społeczeństwa związane z solidarnością pokoleń (usługi na rzecz dzieci, usługi wobec osób starszych, polityka senioralna).

Na podstawie wskazanych obszarów, w dokumencie wyznaczono cel główny, tj. zmniejszenie liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzrost spójności społecznej. Wyznaczono również poniższe cele operacyjne:

- cel operacyjny 1: Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży.
- cel operacyjny 2: Gwarancje dla przyszłości młodzieży.
- cel operacyjny 3: Aktywna osoba i zintegrowana rodzina – odpowiedzialne lokalne środowisko.
- cel operacyjny 4: Zapobieganie niepewności mieszkaniowej.
- cel operacyjny 5: Aktywni seniorzy bezpieczni, potrzebni.

Powyższe cele przekładają się na priorytety i obszary poszczególnych działań.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

1.2.3. Samorządowe dokumenty strategiczne

Samorządowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2020

W Strategii Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 przygotowanej w 2010 roku, scharakteryzowano województwo jako jeden z najsilniejszych gospodarczo regionów kraju, który – wytwarza dziesiątą część PKB, wykazując stały wzrost w tej sferze. Spośród podregionów województwa wielkopolskiego największy udział w tworzeniu PKB ma Poznań zajmując 3. miejsce wśród wszystkich 66 podregionów w Polsce. Notuje się w Wielkopolsce wzrost wskaźnika zatrudnienia, określającego relację liczby pracujących do ludności w wieku 15 lat i więcej - rośnie zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw: dominuje sektor prywatny zatrudniający 92,0% wszystkich pracujących w sektorze przedsiębiorstw. Pod względem długości linii komunikacyjnych Wielkopolska zajmowała 3.miejsce, po województwach śląskim i mazowieckim, dysponując jednak największą w Polsce siecią komunikacyjną na wsi. Sieć komunikacji miejskiej w województwie wielkopolskim w 2008 r. obsługiwała 26 miast - więcej obejmowała jedynie sieć komunikacyjna w województwie śląskim. Przeciętne wynagrodzenie i średnia emerytura w Wielkopolsce są jednakże nadal niższe niż w kraju i dystans ten stale się zwiększa - najniższy poziom zarobków odnotowujemy w powiatach kępińskim, rawickim, jarocińskim i grodziskim, najwięcej zaś zarabiają mieszkańcy Poznania, Konina, powiatu poznańskiego, kolskiego oraz konińskiego. Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie wielkopolskim kształtuje się na poziomie zbliżonym do średniej dla kraju - Wielkopolanie nadal najwięcej pieniędzy przeznaczają na żywność i napoje bezalkoholowe, zaś piątą część wydatków stanowią opłaty związane z użytkowaniem mieszkań oraz energii. Wielkopolska przoduje w kraju pod względem liczby zarejestrowanych samochodów osobowych w przeliczeniu na 1000 ludności i współczynnik ten stale rośnie.

Bezrobocie rejestrowane w Wielkopolsce osiągnęło w roku 2010 poziom 10.1% i jest niższe niż średnia dla kraju (Polska 13.0%) – powiatowe urzędy pracy w Wielkopolsce

w styczniu 2010 r. zarejestrowały więcej bezrobotnych niż przed rokiem - zmniejszyła się liczba wyrejestrowań z powodu podjęcia pracy, wzrosła zaś liczebność bezrobotnych powyżej 50 roku życia oraz osób długotrwale poszukujących pracy. Wyższą stopę bezrobocia rejestrowanego niż średnia wojewódzka odnotowano wśród kobiet oraz w powiatach złotowskim, wągrowieckim, chodzieskim, konińskim, słupeckim i czarnkowsko-trzcianeckim. Natomiast najmniej osób bez pracy było w Poznaniu oraz w powiecie poznańskim, kępińskim, wolsztyńskim, nowotomyskim i w Kaliszu.

Pogłębiona analiza materiałów charakteryzujących potencjał gospodarczy i kondycję materialną mieszkańców Wielkopolski wykazała:

1. znaczne zróżnicowanie potencjału rozwojowego na obszarze województwa – duże zróżnicowania subregionalne w liczebności podmiotów gospodarczych i rosnące przestrzenne dysproporcje w rozmieszczeniu aktywności gospodarczej;
2. wysoką wydajność produkcji rolniczej przy niskiej dochodowości rolnictwa i dynamicznie rozwijającej się agroturystyka i turystyce wiejskiej;
3. dobrą sytuację na rynku pracy przy silnie przestrzennie zróżnicowanym poziomie bezrobocia w regionie - wysoki poziom bezrobocia na wsi; ścisłe powiązanie bezrobocia z poziomem wykształcenia, kwalifikacjami oraz ze stażem pracy (większy udział wśród pozostających bez pracy absolwentów, kobiet i najmłodszych roczników osób w wieku produkcyjnym);
4. pogłębiające się dysproporcje między powiatowe w poziomie życia mieszkańców, szczególnie ludności rolniczej, a także rosnące różnice poziomu gospodarczego, infrastruktury technicznej i standardu życia między dużymi miastami i obszarami wiejskimi.

Wśród preferowanych w programach polityki społecznej zasad założono, że istotna rola przypada:

- a. promocji i tworzeniu warunków równego startu różnych kategorii społecznych, a zwłaszcza najmłodszego pokolenia - wejście w samodzielne;
- b. kompensowaniu obniżonego w wyniku deficytów zdrowotnych i/lub intelektualnych;
- c. ochronie przed, marginalizacją i wykluczeniem społecznym;

d. udzielaniu doraźnej, okresowej pomocy osobom/grupom znajdującym się przejściowo w trudnej sytuacji życiowej.

Oceniono także, że polityka dostarcza struktury, ramy koncepcyjno-realizacyjnej po to, by w imię przyjętej misji i z perspektywy statutowych celów samorządu województwa, mogła być formułowana i realizowana określona strategia, mająca na celu:

1. redukcja niepewności i możliwości wystąpienia zdarzeń nieoczekiwanych;
2. osiągnięcie zdolności radzenia sobie organizacji/institucji z zewnątrz wywołanymi zmianami za pomocą działań generowanych wewnątrz struktur organizacyjno-institucjonalnych.

Wśród najważniejszych zadań jakie postawili sobie autorzy dokumentu jest wyrównywanie szans i budowa bezpieczeństwa socjalnego dla grup objętych ryzykiem społecznym: seniorów, dzieci i młodzieży osób dotkniętych marginalizacją społeczną. Na szczególną uwagę zasługują zawarte w dokumencie sugestie co do konkretnych działań jakie można realizować także na poziomie powiatowym i gminnym, co zostało wykorzystane także przez autorów niniejszego dokumentu.

Wnioski i rekomendacje wynikające z regionalnej diagnozy socjodemograficznej i zdrowotnej oraz uwagi zgłoszone w ramach konsultacji społecznych i uzgodnień w strukturach decyzyjnych Urzędu Marszałkowskiego spowodowały, iż priorytety strategiczne rozpisane zostały na cele operacyjne i zadania adresowane do:

- dzieci i młodzieży,
- seniorów,
- osób z ograniczeniem sprawności
- oraz osób z kręgu wysokiego ryzyka socjalnego.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Pilskiego na lata 2016 – 2022

W dokumencie założono, że dla prawidłowej realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Pilskiego konieczne jest wskazanie celów dla obszarów

pomocy społecznej. Należy wskazać zarówno cele strategiczne, jak również cele operacyjne. Wśród celów strategicznych wskazano:

- Cel strategiczny 1 – ZINTEGROWANY SYSTEM WSPARCIA RODZINY

Przyjęto ze jego skutkiem będzie sprawnie funkcjonujący system wsparcia na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, zapewniający - dzięki współpracy poszczególnych służb i kompetencji kadry - różnorodne formy pomocy, w szczególności uprzedzający sytuacje kryzysowe i zabezpieczający bezpieczeństwo rodzin. W sytuacji kryzysowej system przyjmuje funkcje ratownicze i opiekuńcze, nie pozostawiając żadnego dziecka i rodziny z własnymi problemami, wspiera także osoby usamodzielniające się. Podniesienie jakości świadczonych usług socjalnych, zwiększanie dostępności i wiedzy na temat instytucji pomocowych, uwrażliwi społeczność lokalną na potrzeby dzieci i osób starszych. Wzrost liczby wolontariuszy. Poszerzenie oferty działań wspierających, integrujących i edukacyjnych będą zapobiegać wykluczeniu społecznemu.

- Cel strategiczny 2 – OGRANICZENIE SKUTKÓW BEZROBOCIA

Wśród oczekiwanych efektów realizacji celu wskazano: zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, szczególnie tych długotrwale bezrobotnych, poprzez zmianę kwalifikacji zawodowych osób, zwiększenie umiejętności poszukiwania pracy, tworzenie miejsc pracy – rozwój ekonomii społecznej. Rozwój poradnictwa zawodowego dla młodzieży, planowanie kariery zawodowej a przez to kształcenie dostosowane do potrzeb rynku pracy.

- Cel strategiczny 3 - AKTYWIZACJA I INTEGRACJA GRUP ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Założono: podjęcie działań prowadzących do uwrażliwienia społeczeństwa powiatu na potrzeby osób niepełnosprawnych, wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo - wychowawcze, rodziny zastępcze, zjawisko przemocy w rodzinie i przestępczość nieletnich. Rozwój i budowanie kompleksowej pomocy społecznej dzięki wykwalifikowanej kadrze współpracującej ze sobą, dotarcie do szerszej grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez działania profilaktyczne i wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań. Zwiększanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Podnoszenie jakości usług rehabilitacyjnych zawodowych i społecznych. Zachęcenie osób niepełnosprawnych do udziału w życiu społecznym oraz promocję działalności organizacji pozarządowych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów

zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwoju Gminy Szydłowo na lata 2010 - 2021

W dokumencie kreującym perspektywę rozwoju gminy na najbliższe lata za kluczowe działania przyjęto w interesującym nas obszarze, takie działania jak:

- Integracja społeczna, będąca podstawą lokalnego patriotyzmu, zwiększenia skuteczności działań, efektywności i racjonalności, odbudowania tradycji i tożsamości społecznej poprzez:
 - cele integrujące mieszkańców: ochrona środowiska, bezpieczeństwo, ład i estetyka otoczenia, budowa wspólnej infrastruktury komunalnej, wybory samorządowe, pomoc sąsiedzka itd.,
 - działania w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego: kultywowanie i odbudowa miejscowych tradycji, miejsc symbolicznych, twórczości ludowej, pamięci, języka itp.,
 - rozwój demokracji i komunikacji społecznej: tworzenie lokalnych organizacji pozarządowych, uspołecznienie procesów decyzyjnych, uaktywnienie jednostek pomocniczych (sołectw), promocja i budowa pozytywnego wizerunku itp.
- Tworzenie miejsc pracy tj. aktywne przeciwdziałanie bezrobociu przez gminę (samorząd gminny i jego instytucje) poprzez:
 - stwarzanie zachęt inwestycyjnych oraz dla tworzenia miejsc pracy, wspieranie lokalnego rynku pracy, zamówienia i roboty publiczne
 - stymulowanie przedsiębiorczości i samodzielności
 - kreowanie nowych usług i potrzeb, pomoc organizacyjna, przekwalifikowanie, gwarancje
 - rozbudzanie, uczenie i wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców, szczególnie młodych, zdobywanie nowych umiejętności.
- Bezpieczeństwo, czyli zmniejszenie oraz redukcja zachowań przestępczych i aspołecznych, przeciwdziałanie zagrożeniom cywilizacyjnym (kulturowych, systemów wartości, zdrowotnych i związanych ze środowiskiem przyrodniczym). Działania na rzecz bezpieczeństwa socjalnego (zapewnienia dobrej pracy, godziwych warunków życia) oraz zapewnienie przestrzegania podstawowych praw obywatelskich.
- Wzrost jakości życia mieszkańców gminy, który zależy w gminie nie tylko od osobistych dochodów jej mieszkańców, ale również zdeterminowana jest stanem infrastruktury komunalnej oraz systemem, organizacją i funkcjonowaniem instytucji

służących zaspokajaniu potrzeb zbiorowych w gminie, takich jak zdrowie, edukacja, kultura, sport, pomoc społeczna,

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. Charakterystyka Gminy

Gmina Szydłowo to gmina wiejska. Należy do województwa wielkopolskiego, powiatu pilskiego. Gmina Szydłowo ma 8 842 mieszkańców, co stanowi 6,4 proc. ludności powiatu. Obszarowo Gmina stanowi 21,1proc. powierzchni powiatu. Przyjmuje się że zajmuje obszar 267,53 km², w tym: użytki rolne: 57proc. użytki leśne: 39 proc.

W latach 1975–1998 położona była w województwie pilskim. Gmina Szydłowo utworzyła 18 jednostek pomocniczych, będących sołectwami: Dobrzyca, Dolaszewo, Gądek, Jaraczewo, Kłoda, Kotuń, Krępsko, Leżenica, Leżenica-Kolonia, Nowa Łubianka, Nowy Dwór, Pokrzywnica, Róża Wielka, Skrzatusz, Stara Łubianka, Szydłowo, Tarnowo, Zawada.

Tabela 2.1.1 Wybrane dane statystyczne dotyczące gminy Szydłowo

WYBRANE DANE	2014	2015	2016	Powiat
--------------	------	------	------	--------

Ludność	8704	8760	8842	137382
Ludność w przeliczeniu na 1 km²	33	33	33	108
Liczba kobiet na 100 mężczyzn	98	98	96	104
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	49,2	49,2	49,9	59,2
Dochody budżetu Gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	3119	3224	3844	3832
Wydatki budżetu Gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	3097	3210	3655	3816
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	52	56	51	26
Pracujący w przel. na 1000 ludności	57	63	69	237
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	6,7	5,3	4,4	4,3
Odsetek ogółu ludności korzystający z instalacji:				
wodociągowej	88,9	89,2	89,2	95,9
kanalizacyjnej	55,8	56,7	57,2	81,6
gazowej	11,6	11,7	12,3	56,0
Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1409	1475	1492	1490

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wiejski charakter gminy Szydłowo oraz bliskie położenie metropolii determinuje jej podstawowe wartości statystyczne. Dostrzegalny jest wzrost liczby podmiotów gospodarczych oraz dynamicznie rozwijająca się infrastruktura techniczna.

2.2. Demografia

Gmina Szydłowo ma 9 018 mieszkańców w tym kobiet: 4 906. W latach 2002-2016 liczba mieszkańców wzrosła o 23,6%. Średni wiek mieszkańców wynosi 37,2 lat i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Mieszkańcy gminy Szydłowo zawarli w 2016 roku 33 małżeństw, co odpowiada 3,8 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa

wielkopolskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 2,2 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

29,8% mieszkańców gminy Szydłowo jest stanu wolnego, 56,4% żyje w małżeństwie, 5,0% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,2% to wdowy/wdowcy.

Gmina Szydłowo ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 5. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 0,6 na 1000 mieszkańców gminy Szydłowo. W 2016 roku urodziło się 86 dzieci, w tym 51,2% dziewczynek i 48,8% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 389 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,05 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Tabela 2.2.1 Wybrane dane demograficzne dotyczące Gminy za rok 2016 na tle powiatu

	Powiat	Gmina	Powiat=100
Ludność	137382	8842	6,4
w tym: kobiety	70121	4336	6,2
Urodzenia żywe	1343	86	6,4
Zgony	1279	81	6,3
Przyrost naturalny	64	5	X
Saldo migracji ogółem	- 319	101	x
Ludność w wieku:			
przedprodukcyjnym	25711	1827	7,1
produkcyjnym	86279	5897	6,8
poprodukcyjnym	25392	1118	4,4

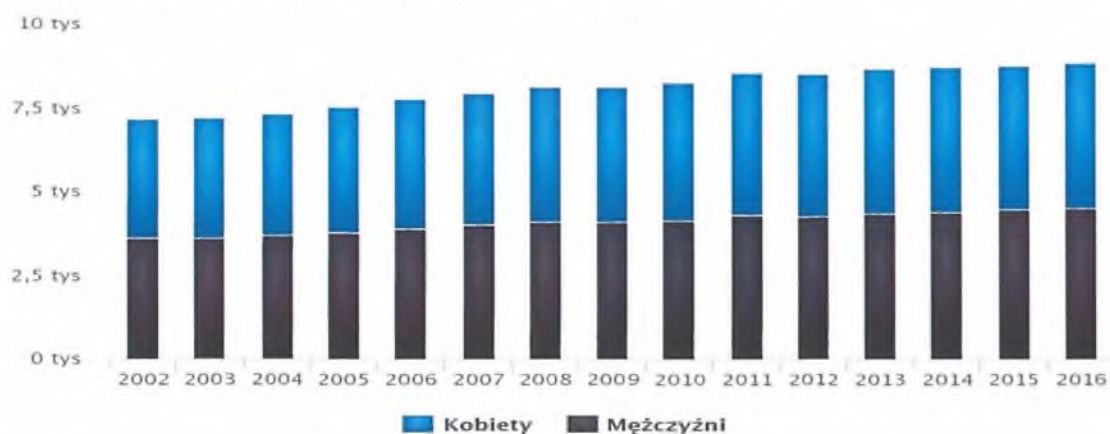
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2013 roku 42,6% zgonów w gminie Szydłowo spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 27,1% zgonów w gminie Szydłowo były nowotwory, a 7,6% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Szydłowo przypada 9.23 zgonów. Jest to wartość porównywalna do wartości średniej dla województwa wielkopolskiego oraz mniej od wartości średniej dla kraju.

W 2016 roku zarejestrowano 216 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 120 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Szydłowo 96. W tym samym roku 6 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 5.

66,7% mieszkańców gminy Szydłowo jest w wieku produkcyjnym, 20,7% w wieku przedprodukcyjnym, a 12,6% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

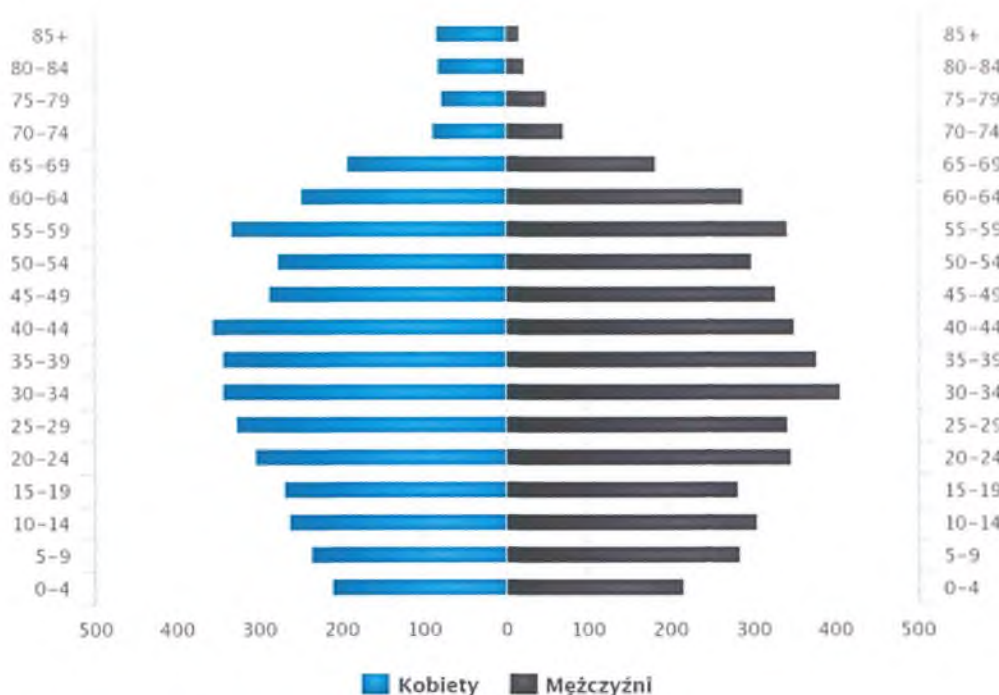
Wykres 2.2.1 Populacja gminy Szydłowo w latach 2002-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Pozytywną przesłanką zmian demograficznych dla gminy jest systematyczny wzrost liczby mieszkańców. Kilkutysięczny przyrost notowany w ciągu ostatnich kilkunastu lat jest spowodowany dogodnym położeniem gminy w porównaniu i innymi jednostkami administracyjnymi powiatu determinowany bliskim położeniem aglomeracji miejskiej.

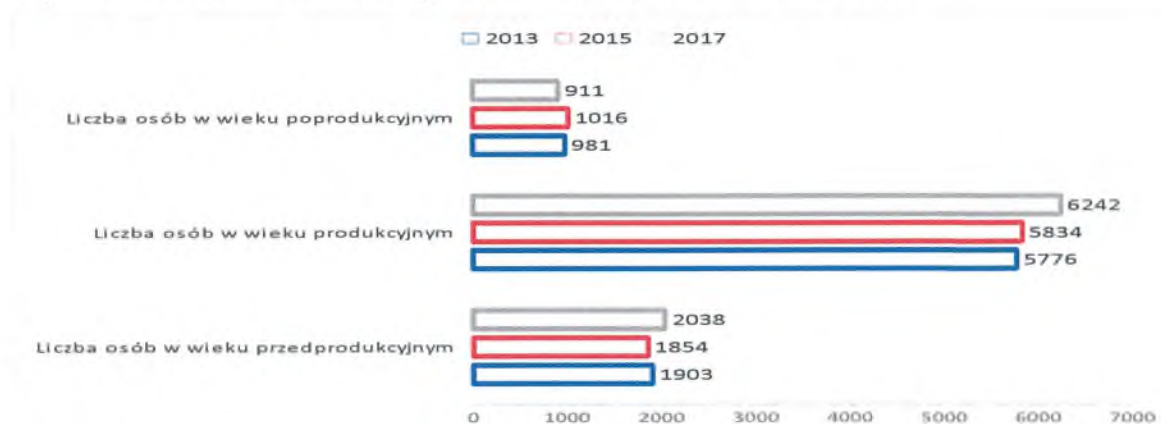
Wykres 2.2.2 Piramida wieku mieszkańców gminy Szydłowo

Źródło: opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Szydłowo jest porównywalna ze strukturą demograficzną województwa, jak i całej Polski. Generalnie, należy zauważyć, że niedobór liczby dzieci i młodzieży w porównaniu z osobami w wieku senioralnym jest niekorzystną przesłanką dla polityki społecznej, tym bardziej że proces starzenia się ludności będzie ulegał nasileniu.

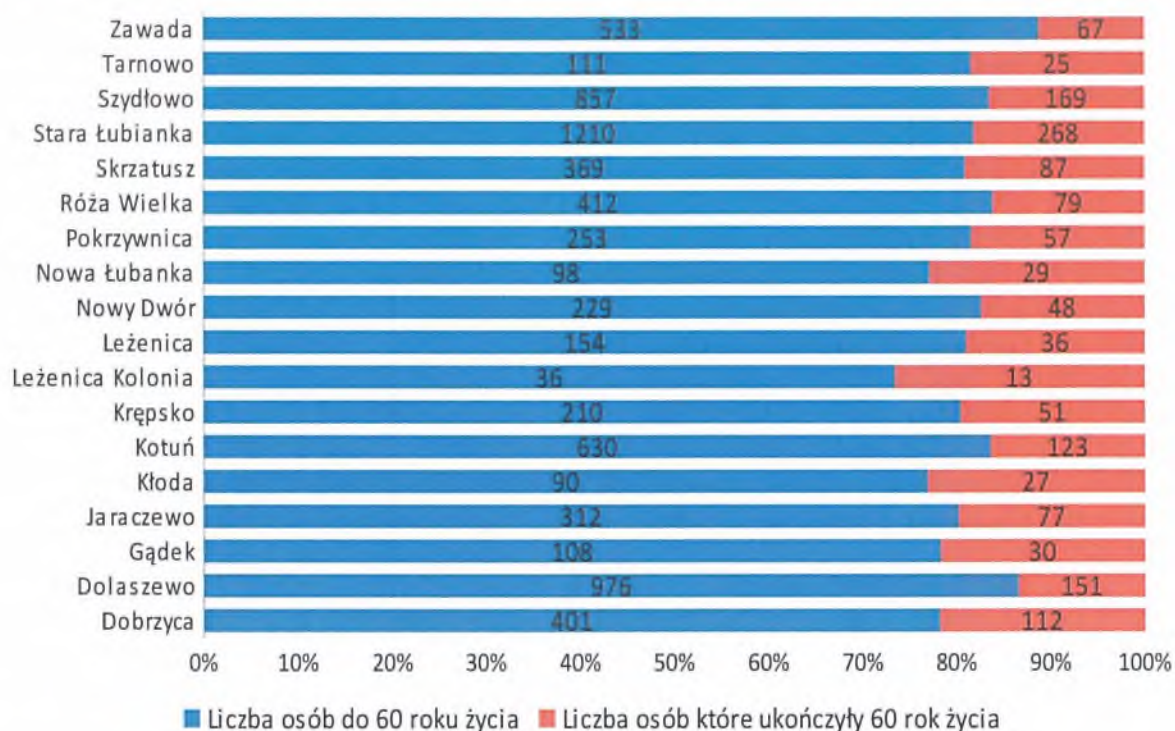
Wykres 2.2.3 Struktura demograficzna Gminy w latach 2013-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Szydłowie.

Struktura ludności w porównaniu z demografią powiatową wypada porównywalnie: mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym jest więcej w porównaniu z liczbą ludnością w wieku poprodukcyjnym, pomimo umiarkowanego wzrostu liczby ludności z drugiej wspomnianej grupy.

Wykres 2.2.4 Struktura demograficzna poszczególnych sołectw w Gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Korzystna jak dotąd struktura demograficzna może z czasem ulegać zmianie: liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie w przyszłości ulegać zwiększeniu, czego determinantami są malejąca dzietność rodzin oraz wydłużający się średni okres życia. Jak na razie jednak bliskość miasta Piły zapewnia napływ stosunkowo młodych mieszkańców do Gminy. Do sołectw o największym odsetku seniorów należą Nowa Łubanka, Dobrzyca, Leżenice Kolonia choć w przypadku tego ostatniego liczba osób starszych nie przekracza kilkunastu osób.

2.3. Problemy społeczne w perspektywie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Według Ustawy o pomocy społecznej, jest ona „instytucją polityki społecznej państwa, która ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości” (art. 2.1). Pomoc społeczna „wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach

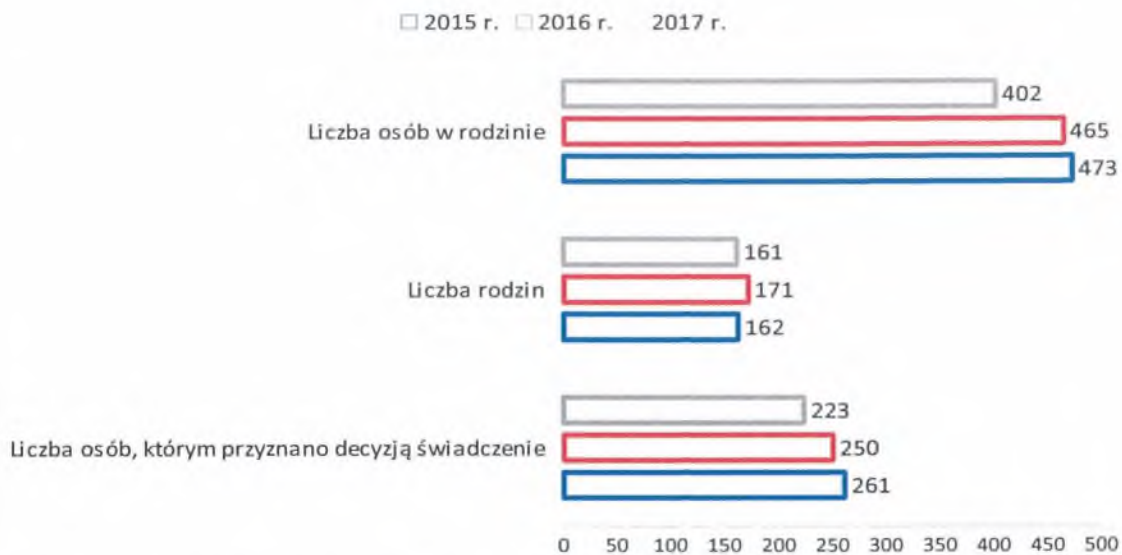
odpowiadających godności człowieka” (art. 3.1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom, w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń;
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

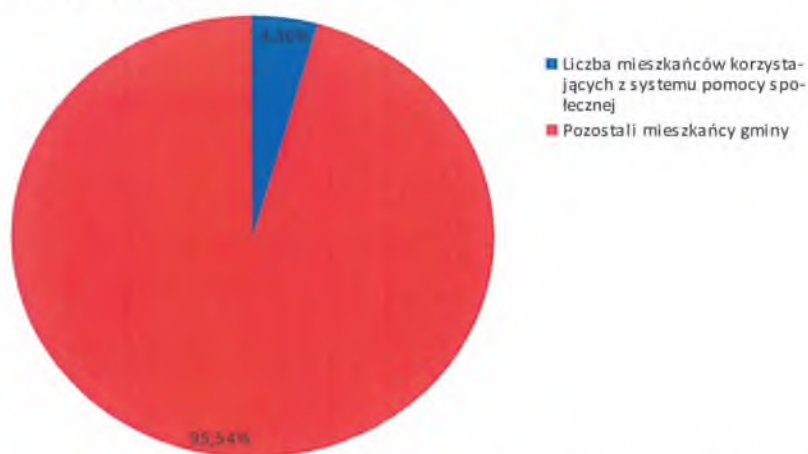
Wykres. 2.3.1 Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2015-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

Na przestrzeni lat 2015-2017 liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie Szydłowo nieznacznie zmieniała się, osiągając najniższy poziom w roku 2017.-

Wykres 2.3.2 Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej w 2017 roku a ludność Gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

W roku 2017 pomocy udzielono 402 osobom, które mieszkały w 161 rodzinach. Liczba beneficjentów ulega nieznacznym wahaniom, tym niemniej była ona mocno uzależniona zarówno od regulacji prawnych – kryterium dochodowego, jak i aktualnych potrzeb w środowisku lokalnym. W sumie z systemu korzystało nieco mniej niż 5 proc. mieszkańców Gminy.

Tabela. 2.3.3 Rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS w latach 2015-2017

Typ świadczenia	2015 r.		2016 r.		2017 r.	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	373	141	343	143	321	142
Rzeczowe	273	63	240	58	164	41
Udzielenie porad	15	3	74	23	235	94
Opieka psychologiczna	5	4	6	6	4	4
Udzielenie schronienia	5	5	6	6	7	6

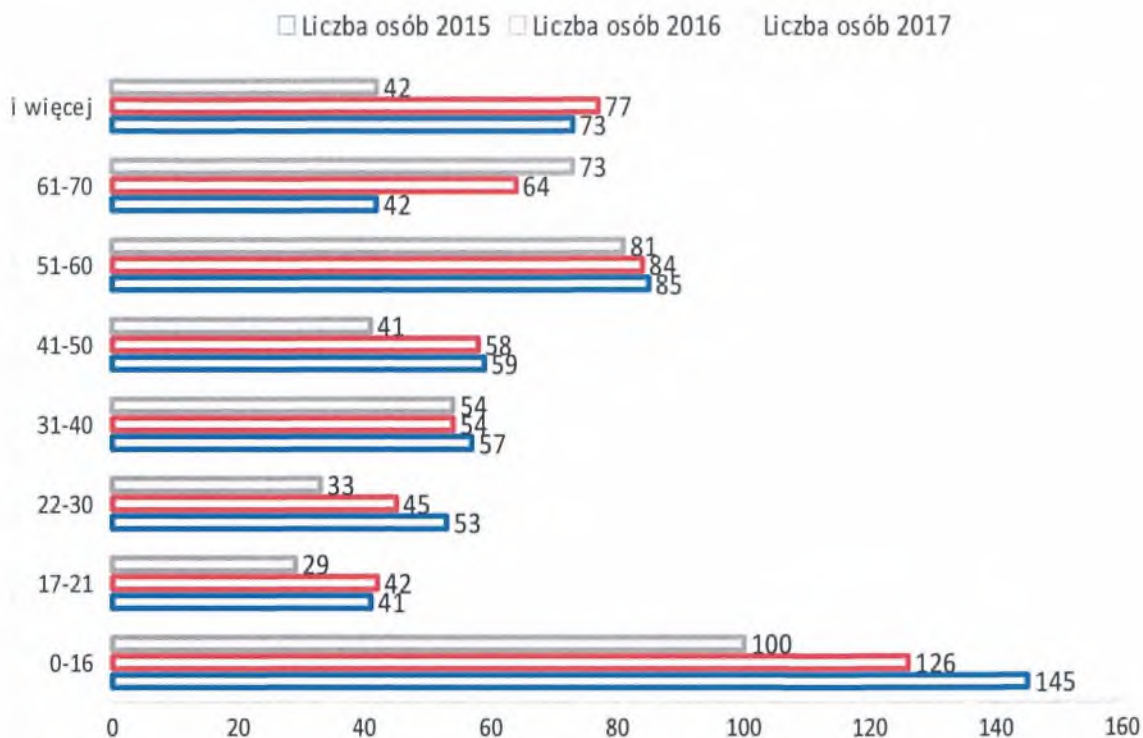
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

W powyżej tabeli zaprezentowano świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznawane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na przestrzeni ostatnich lat.

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które w trybie administracyjnym może utrzymać decyzję GOPS-u w mocy, uchylić ją w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

Wykres 2.3.4 Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w latach 2015-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

W przypadku świadczeniobiorców znaczną grupę wiekową stanowią dzieci i młodzież do 16. roku życia, co wynika głównie z dożywiania dzieci w szkołach. Niepokojąca jest jednak spora liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym, którzy korzystają ze wsparcia systemu pomocy społecznej. Powody przyznawania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w 2017 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela. 2.3.1 Powody przyznawania pomocy społecznej w 2017 roku

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Rodziny z udziałem osób po 60 roku życia
Ubóstwo	31	67	13
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	9	9	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	16	75	0
Bezrobocie	89	246	20
Niepelnosprawność	55	121	16
Długotrwała lub ciężka choroba	58	142	20
Bezradność w spr. opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	10	40	0
w tym: rodziny niepełne	4	10	0
rodziny wielodzietne	6	30	1
Przemoc w rodzinie	2	8	0
Alkoholizm	11	20	1
Narkomania	1	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej jest bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała choroba. Brak zatrudnienia, jest nie tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny oraz jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy, problemy te narastają i rodzą kolejne, takie jak ubóstwo, frustrację, izolację, alkoholizm oraz bezradność życiową. Kolejnymi przyczynami udzielanego wsparcia w Gminie są: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm i potrzeba ochrony macierzyństwa.

Tabela 2.3.2. Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w roku 2017

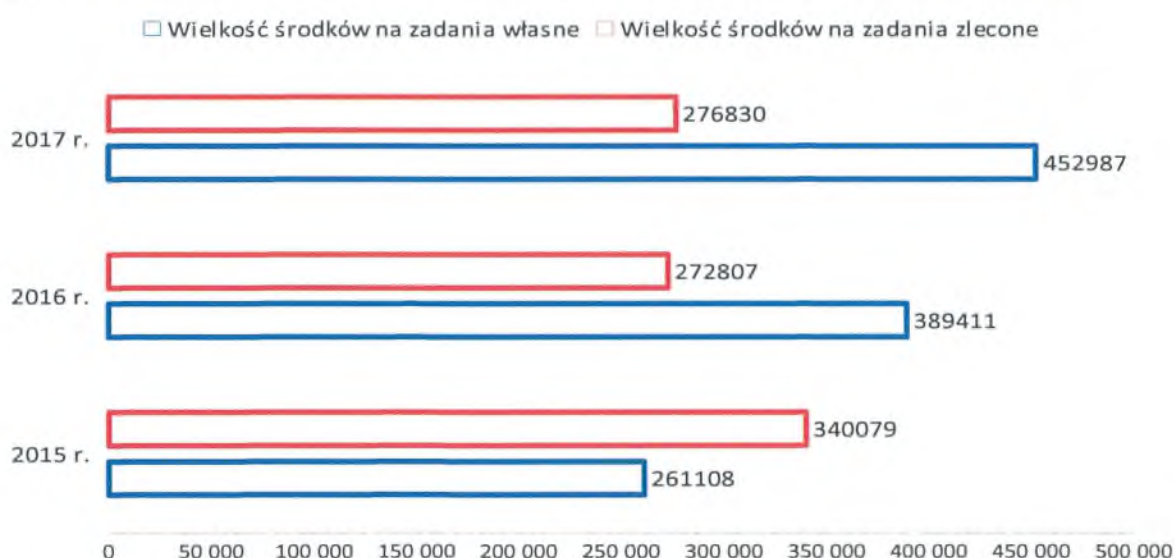
Kategoria orientacji zawodowej	Liczba osób
Pracuje	24
Pracuje dorywczo	-
Nie pracuje	73
Uczy się	-
Na rencie	25

Na emeryturze	60
Na zasiłku dla bezrobotnych	2
Bezrobotny, bez prawa do zasiłku	64

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie

W tabeli zwraca uwagę znaczna liczba osób w wieku produkcyjnym, które mimo zatrudnienia muszą pozostawać w kontakcie z systemem pomocy społecznej.

Wykres 2.3.5. Środki finansowe na system pomocy społecznej w latach 2015-2017 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie

Analizując budżet, którym dysponuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, warto zwrócić uwagę na wzrastające wartości kwot finansowych, zarówno w zakresie zadań własnych, jak i zleconych.

System wsparcia, szczególnie rodzin, uzupełniają zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, na które w 2017 roku przeznaczono 1 999 945zł.

Tabela 2.3.3 Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w roku 2017

Świadczenia rodzinne przyznane w 2017 roku			
Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba przyznanych świadczeń	Wartość przyznanych świadczeń

Zasiłek rodzinny	356	6623	755 313
Dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	47	54	48483
Dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	16	103	37 180
Dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	28	320	59 951
Dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	81	1036	95 953
Dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	33	320	33 697
Dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	227	678	37 646
Dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecka nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	98	821	56 249
Zasiłek pielęgnacyjny	189	1961	300 033
Świadczenie pielęgnacyjne	35	348	488 440
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	85	87	87 000
SUMA	1195	12 351	1 999 945

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

Świadczenia rodzinne wraz z systemem pomocy społecznej w sposób istotny wspierają rodziny, w tym w szczególności rodziny z dziećmi.

2.4. Kwestia dziecka

Kwestia dziecka i rodziny w polityce społecznej traktowana jest w sposób szczególny. Działalność na rzecz dzieci koncentruje się przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty i systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu różnych zagrożeń życiowych poprzez m.in. zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, organizowanie pieczy zastępczej, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Szczególną rolę w kształtowaniu i wsparciu rodzin na terenie gminy i całego kraju pełni rządowy program „500+” Świadczenie wychowawcze w ramach Programu Rodzina 500 plus mogą otrzymać rodzice oraz opiekunowie dzieci do 18. roku życia. Rodzina z dwojgiem niepełnoletnich dzieci otrzymuje 500 zł na drugie i kolejne dziecko niezależnie od dochodu. W przypadku rodzin z dochodem poniżej 800 zł netto na osobę wsparcie otrzymuje rodzina także na pierwsze lub jedyne dziecko w wieku do ukończenia 18 r. życia. Dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym kryterium dochodowe jest wyższe i wynosi 1200 zł netto. Dodatkowe wsparcie w wysokości 500 zł otrzymują także rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka na każde dziecko, na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Tabela 2.4.1 Realizacja programu „500+” w latach 2016 -2017

Wyszczególnienie	2016	2017
Złożone wnioski	830	812
Wydane decyzje	969	797
Liczba rodzin otrzymujących świadczenie	705	706
Liczba wypłaconych świadczeń	9447	12 752
Kwota wypłaconych świadczeń	4 704 255	6 376 289

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

W sumie na terenie Gminy w ramach programu wspiera się ponad 700 rodzin a kwota wypłaconych świadczeń sięga 6 376 289 złotych.

Zgodnie z zapisami Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jednostkami organizacyjnymi w tymże aspekcie są podmioty samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Tabela 2.4.2 Opieka nad dzieckiem z perspektywy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
------------------	------	------	------

Liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	2	10	9
Liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	2	7	5
Liczba rodzin zastępczych zawiązanych na terenie Gminy	1	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pile.

Istotną rolę we wspieraniu dziecka i rodziny pełni GOPS, realizując m.in. rządowy program wieloletni „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” („Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020), którego celem jest m.in. wsparcie gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom jego pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich.

Program zakłada zapewnienie dzieciom do 7. roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej, a zwłaszcza osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Beneficjentami programu są osoby i rodziny, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego.

Ważnym elementem systemu wspierania rodziny zagrożonej wykluczeniem jest system stypendialny dla uczniów oraz system świadczeń rodzinnych. Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych. Świadczeniami pomocy materialnej o charakterze socjalnym są:

- stypendium szkolne,
- zasiłek szkolny.

Stypendium szkolne może otrzymać uczeń, który znajduje się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie ucznia uprawniająca do ubiegania się o stypendium szkolne nie może być większa niż ustawowe kryterium dochodowe. Stypendium przysługuje uczniom szkół publicznych i niepublicznych, wychowankom ośrodków umożliwiających dzieciom i młodzieży realizację odpowiednio obowiązku szkolnego i nauki oraz słuchaczom niepublicznych kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych, jednak

nie dłużej niż do ukończenia 24. roku życia. Stypendium szkolne jest przyznawane na okres nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż 10 miesięcy w danym roku szkolnym, a w przypadku słuchaczy kolegiów nauczycielskich – na okres nie dłuższy niż 9 miesięcy.

Tabela 2.4.3 Edukacja w Gminie w latach 2013-2016

EDUKACJA	2013/14	2014/15	2015/16
Placówki wychowania przedszkolnego	3	4	4
w tym: przedszkola	2	3	3
Miejsca w przedszkolach	175	200	230
Dzieci w placówkach wychowania	193	176	233
w tym: w przedszkolach	180	152	206
Szkoły podstawowe	3	3	3
Uczniowie szkół podstawowych	472	502	481
Gimnazja	2	2	2
Uczniowie szkół gimnazjalnych	208	224	216
Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział szkół: podstawowych	17	17	17
gimnazjalnych	19	19	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Podstawą do ubiegania się o zasiłek szkolny jest przejściowa trudna sytuacja materialna z powodu wystąpienia zdarzenia losowego. O zasiłek szkolny można ubiegać się w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od wystąpienia zdarzenia uzasadniającego przyznanie tego zasiłku.

Samorząd gminny wspiera także rodziny poprzez asystenturę. Jeden asystent rodziny wspiera w ciągu roku średnio 19 rodzin.

2.5. Kwestia osób bezrobotnych

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechność „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie,

przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz na jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystają z systemu wsparcia socjalnego np. z powodu niskich dochodów, wielodzietności lub inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków, nawet tych na podstawowe potrzeby bytowe.

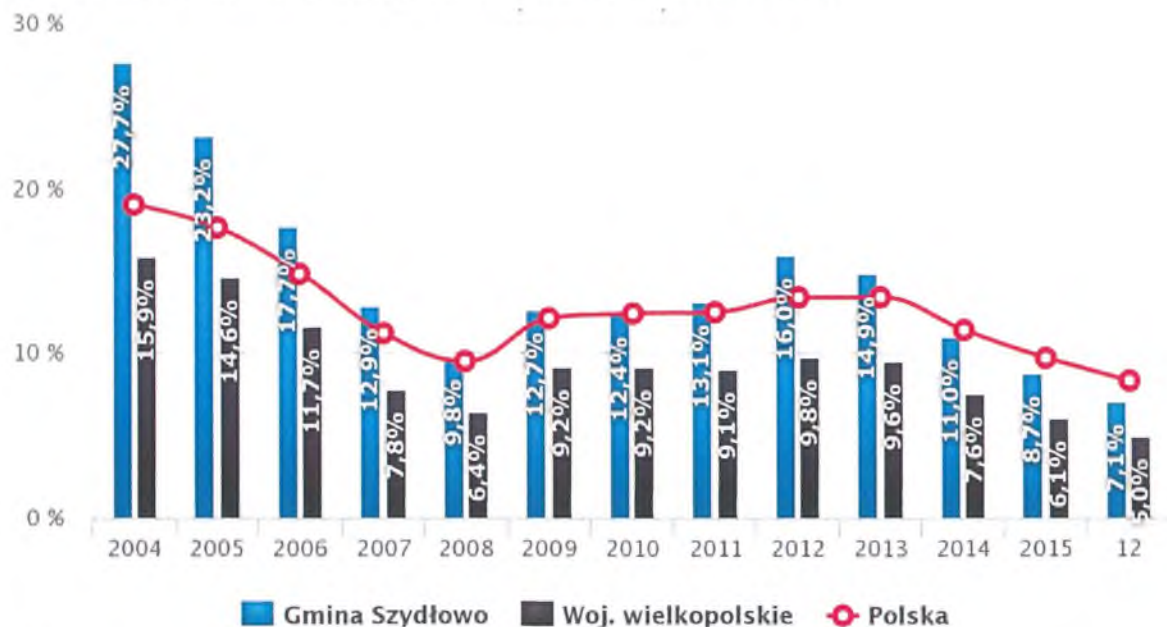
Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą oraz zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może to także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przejmowania przez dzieci negatywnych wzorców osobowych, a w konsekwencji – dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania

ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uniezależnienie bezrobotnego i jego rodziny od pomocy.

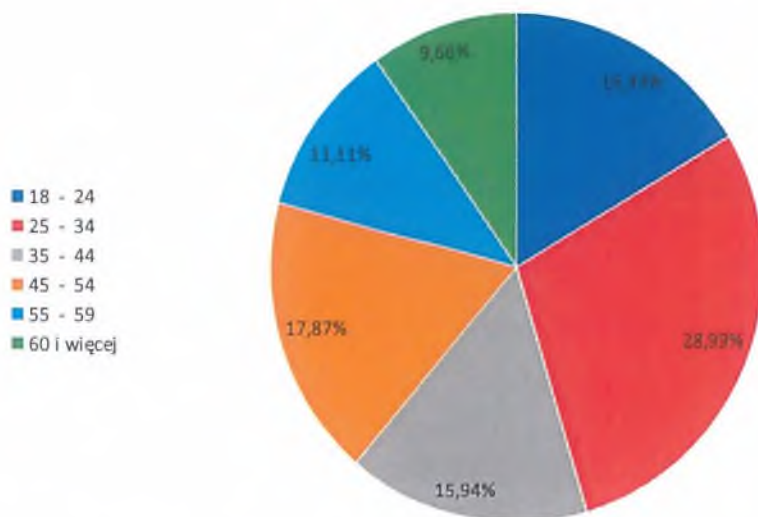
Wykres 2.5.1 Szacunkowa stopa bezrobocia w latach 2004-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Pile

Na dzień 31 grudnia 2017 roku liczba osób bezrobotnych w Gminie wynosiła 205, z czego 122 stanowiły kobiety.

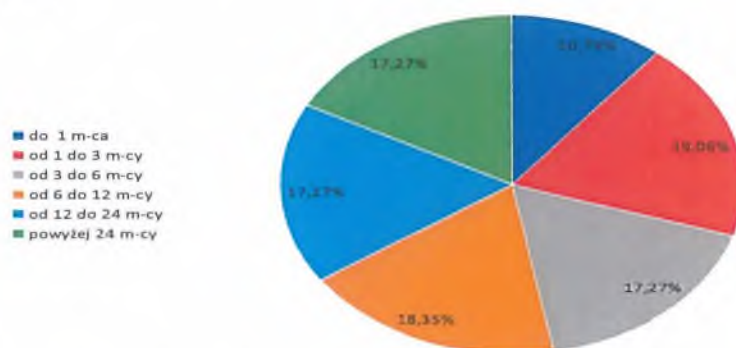
Wykres 2.5.2 Bezrobotni na terenie Gminy według wieku (dane na koniec 2017 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Pile

Z końcem 2017 roku w grupie bezrobotnych najczęściej było ludzi młodych, często nieposiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Było to zjawisko porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokój budziła również grupa osób, które przekroczyły 45. rok życia. Mieszkańcom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym wykresie. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody, nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia.

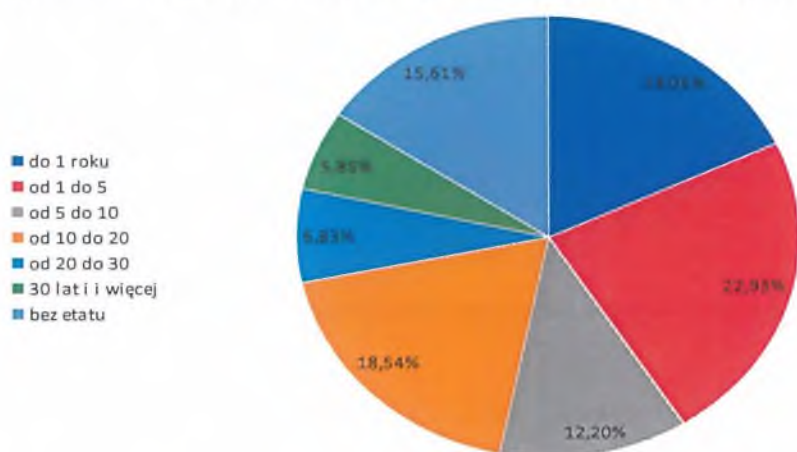
Wykres 2.5.3 Bezrobotni według okresu pozostawania bez pracy - dane na koniec 2017 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Pile

Gmina cechuje się raczej równomiernym rozkładem osób pozostających bez pracy ze względu na okres bezrobocia. Cieszyć może fakt, że 11% pozostaje bez pracy do 1 miesiąca, natomiast najwięcej (19%) stanowi grupa pozostająca bez pracy od jednego do trzech miesięcy i od 6 miesięcy do roku.

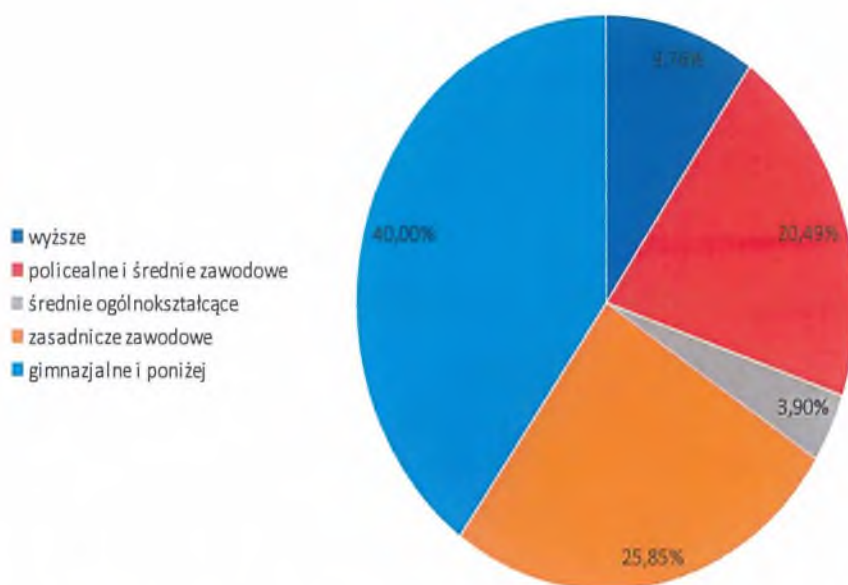
Wykres 2.5.4 Bezrobotni według stażu pracy (dane na koniec 2017 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Pile

Staż pracy warunkujący zdobycie doświadczenia zawodowego jest cechą niezwykle pożądaną przez pracodawców. Z końcem 2017 roku najliczniejsze grupy bezrobotnych w Gminie stanowiły osoby bez stażu pracy oraz ze stażem wynoszącym od roku do 5 lat. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy zatem zwrócić szczególną uwagę na absolwentów, aby mieli oni możliwość podjęcia pierwszej pracy oraz na osoby z kilkuletnim stażem pracy, tak aby mogły one zwiększać swoje doświadczenie zawodowe.

Wykres 2.5.5 Bezrobotni według wykształcenia (dane na koniec 2017 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Pile

Z końcem 2017 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym. Problem bezrobocia w największym stopniu osiągał osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych, szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcenie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. Kwestia uzależnień i przemoc w rodzinie

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utratę zatrudnienia. Narkomanii sprzyjają natomiast powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek

obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz metoda poszukiwania nowych wrażeń i doznań.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz doznających przemocy w rodzinach z problemem uzależnień jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tabela 2.6.1 Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Kategorie osób		w Polsce	w 100-tys. gminie	w 25-tys. gminie	w 10-tys. gminie
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	Okolo 2% populacji	Okolo 800 tys.	Okolo 2000 osób	Okolo 500 osób	Okolo 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	Okolo 4% populacji	Okolo 1,5 mln	Okolo 4000 osób	Okolo 1000 osób	Okolo 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	Okolo 4% populacji	Okolo 1,5 mln	Okolo 4.000 osób	Okolo 1 000 osób	Okolo 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5000-7000 osób	1250-1750 osób	Okolo 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem okolo 2 mln osób (dorośli i dzieci)	Okolo 5300 osób (dorośli i dzieci)	Okolo 1330 osób (dorośli i dzieci)	Okolo 530 osób (dorośli i dzieci)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych szacunkowych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Aby skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów oraz działań w ramach integracji społecznej

osób nimi dotkniętych. W przypadku gminy aktywności te wyznaczane są w ramach Gminnego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a ich inicjowanie należy do samorządu lokalnego. Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom w gminie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która realizuje szeroką działalność profilaktyczną oraz prowadzi postępowanie wobec osób nadużywających alkoholu.

Tabela 2.6.2 Praca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2017 r.

LP	Przedmiot działań	2017
1	Ilość przyjętych wniosków przez Gminną Komisję Alkoholową	6
2	Ilość osób skierowanych na leczenie odwykowe	2
4	Ilość kontroli przeprowadzonych przez członków Komisji	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA w Szydłowie.

GKRPA w ostatnich latach odbywała regularne posiedzenia, w trakcie których rozpatrywała zgłaszane sprawy (zwykle w granicach kilkudziesięciu w skali roku), przekazywała wnioski do sądu o leczenie odwykowe (kilkanaście w skali roku) oraz wzywała osoby, których alkoholizowanie się zagrażało rodzinom (kilkadziesiąt w skali roku). GKRPA współpracuje w ramach realizowanego programu z licznymi podmiotami z terenu Gminy.

Tabela 2.6.3 Wysokość środków finansowych przeznaczanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w latach 2015-2017

Lata / wyszczególnienie	2015 r.	2016 r.	2017 r.
Wielkość wydatków ogółem	91 256	74 416	75 329

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA w Szydłowie.

Przemoc w rodzinie to kolejny, trudny do zdiagnozowania problem społeczny, który wymaga podejmowania szerokich, dobrze zorganizowanych i zaplanowanych na wiele lat interdyscyplinarnych działań, które są kierowane zarówno do ofiar, jak i świadków oraz sprawców przemocy domowej.

Tabela 2.6.4 Praca Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2015-2017

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę	11	17	37
Niebieskiej Karty			
Liczba wniosków do Sądu Rodzinnego o wgląd w	-	-	1
sytuację dzieci w związku z przemocą			
Liczba wniosków do Komisji Roz. Problemów	8	8	26
Alkoholowych skierowanych przez Zespół w związku			
z przemocą			
Liczba powołanych Grup Roboczych do procedury	1	1	4
Niebieskiej Karty			
Liczba przeprowadzonych /zleconych przez Zespół	-	-	1
warsztatów zajęć informacyjnych			

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Szydłowie.

Zgodnie z zapisem Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, wszystkie osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa przemocy w rodzinie mają obowiązek zawiadomienia Policji lub Prokuratury. Tym samym, zobowiązanymi do podejmowania działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej są głównie pracownicy pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, Sądu, Policji, GKPPA itp. Do jednych z ważniejszych form prowadzonego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy zaliczyć działania profilaktyczne, które są podejmowane przez realizatorów programu (rozpowszechnienie materiałów informacyjnych dot. przeciwdziałania przemocy oraz spotkania informacyjne ze społecznością lokalną). Dzięki powyższym działaniom podnoszona jest świadomość społeczności lokalnej dot. zjawiska przemocy w rodzinie i jej przeciwdziałania.

Do kolejnych pozytywnych efektów realizacji programu należy uznać podnoszenie kompetencji osób działających w zakresie przeciwdziałania przemocy oraz poprawiającą się z roku na rok współpracę członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz instytucji realizujących program.

Działania podejmowane w poszczególnych latach w ramach poszczególnych zadań na terenie gminy Szydłowo poprzez różne gminne instytucje publiczne przyczyniały się do uwrażliwienia społeczności lokalnej Gminy na problem przemocy domowej, a także

zmierzały w kierunku stworzenia oferty pomocowej adekwatnej do rozeznaczonych problemów oraz ich rozmiarów.

2.7. Starość i niepełnosprawność

W rozumieniu Ustawy o pomocy społecznej, niepełnosprawność oznacza „stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji”. Tymczasem obecnie, niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym, polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych,

a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Według szacunków GUS, subpopulacja osób niepełnosprawnych prawnie pod koniec 2009 roku wynosiła prawie 4,2 mln Polaków, w tym blisko 184 tys. dzieci do lat 16 z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności. Wynika z tego, że orzeczenie o niepełnosprawności posiadał co dziewiąty Polak, niezależnie od płci. Co trzeci niepełnosprawny prawnie posiadał orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a kolejne 30% osób legitymowało się orzeczeniem o znacznym i lekkim stopniu niepełnosprawności. Dzieci do 16. roku życia stanowiły 4,4% ogółu populacji osób niepełnosprawnych prawnie.

W przypadku osób niepełnosprawnych szczególnych wysiłków wymaga ich rehabilitacja społeczna i zawodowa, tj. promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy ludności z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, które utrudniają osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników niekorzystnie wpływających na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza

relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych) słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę – niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, który charakteryzuje się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy. Ważny obszar działań w tej kwestii realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który wspiera usługami opiekuńczymi osoby w wieku senioralnym.

Tabela 2.7.1 Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi w latach 2015-2017

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Liczba osób	1	1	1
Liczba świadczeń	160	256	256
Kwota świadczeń	1020	1813	1813

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

Wobec osób, które wymagają całodobowej opieki stosuje się skierowanie do domu pomocy społecznej. Dobór placówki zależy od potrzeb osoby tam kierowanej i zawsze jest rozwiązaniem ostatecznym, stosowanym, kiedy wszystkie metody pracy środowiskowej okazują się niewystarczające.

Tabela 2.7.2 Liczba osób objętych usługami całodobowymi w latach 2015-2017

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Liczba osób umieszczonych w DPS	0	7	1
Liczba osób za które współfinansowano pobyt w DPS	10	16	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

Kwestia osób niepełnosprawnych związana jest mocno z seniorami, gdyż wraz z wiekiem wzrasta liczba osób o ograniczonej sprawności. W działaniach dla tej grupy ważne są zarówno kwestie właściwej opieki – wystandaryzowane usługi opiekuńcze, jak i formy aktywizacji, tj. możliwość spotkań, aktywności ruchowej i kulturalnej.

Tabela 2.7.3 Liczba osób niepełnosprawnych w roku 2017 korzystających z systemu pomocy

Osoby niepełnosprawne	Liczba osób		
	Liczb ogółem	Liczba osób dorosłych	Liczba osób po 60 roku życia

Liczba osób z orzeczeniem o niepełnosprawności	187		21
w tym:	I stopnia	75	17
	II stopnia	51	4
	III stopnia	-	-

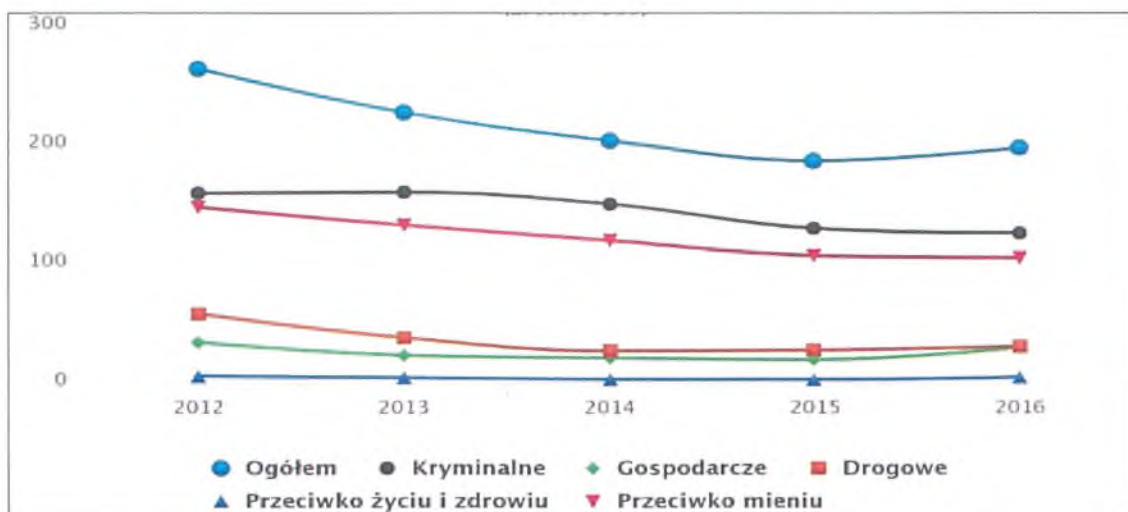
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

Z zestawienia wynika obraz korzystających z systemu pomocy społecznej, tym niemniej ze względu na postępujący proces starzenia się mieszkańców, liczba osób z niepełnosprawnościami korzystająca z systemu będzie wzrastała.

2.8. Kwestia przestępczości

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość z jaką występują mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i wzorów zachowania ludzi tworzących społeczność gminy Szydłowo.

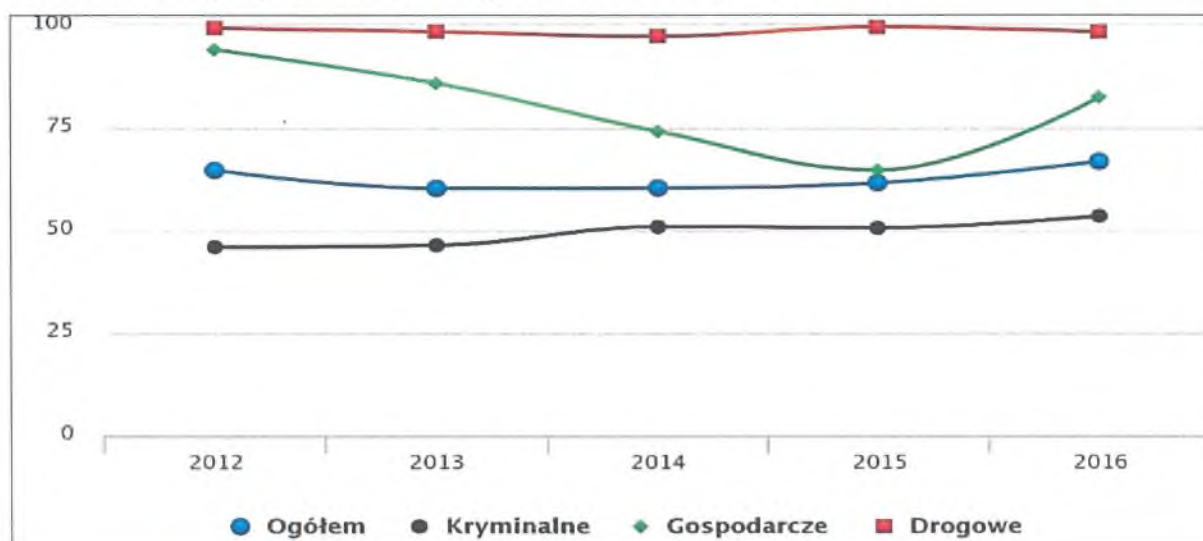
Tabela 2.8.1 Przestępczość stwierdzona w latach 2012- 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z danych wynika, że na terenie Gminy dominują przestępstwa kryminalne, wykroczenia związane z kradzieżami oraz kradzieże z włamaniem. Liczba interwencji podejmowanych przez policjantów utrzymuje się w ostatnich latach na porównywalnym poziomie. Z uwagi na położenie Gminy notuje się także liczne wykroczenia związane z ruchem drogowym.

Tabela 2.8.2 Wykrywalność przestępstw w latach 2012- 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podobna tendencja utrzymywała się ostatnim roku sprawozdawczym tj. 2017 roku, kiedy według Komendy Powiatowej policji w Pile stwierdzono 113 zdarzeń drogowych i 109 kolizji. Odnotowano także 12 kradzieży.

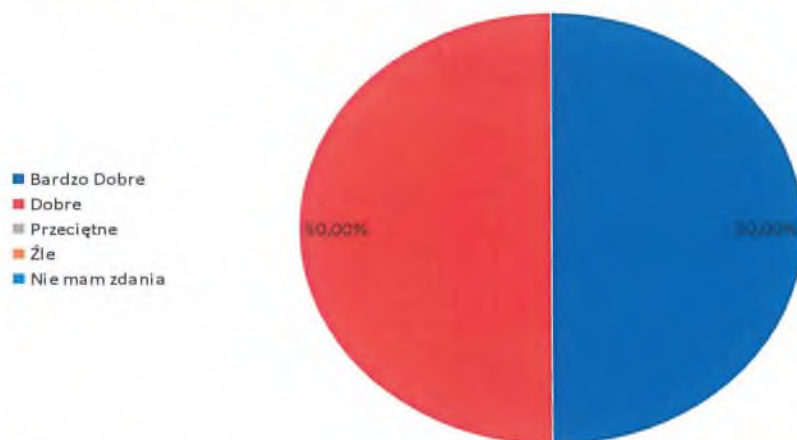
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Szydłowo wynosi 78,70% i jest większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Szydłowo najczęściej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 9,38 (wykrywalność 70%) oraz przeciwko mieniu - 7,66 (wykrywalność 64%).

2.9. Lokalne problemy z perspektywy liderów społecznych

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, które ma określić zasadnicze kwestie budzące niepokój i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne Gminy był kwestionariusz ankiety wypełniany przez liderów lokalnego życia społecznego w trakcie spotkania warsztatowego w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej. W sumie zwrócono 12 kwestionariuszy ankiet.

W pierwszych pytaniach respondentów poproszono o wskazanie środowisk zagrożonych ubóstwem oraz określenie przyczyny tego zjawiska. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe zestawienia.

Wykres 2.9.1 Warunki życia w Gminie

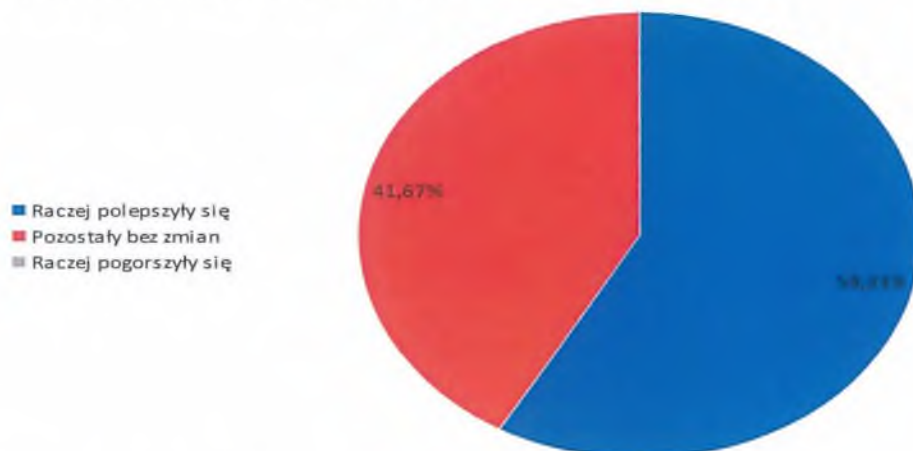

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jak oceniają Państwo aktualnie warunki życia mieszkańców (osób i rodzin)?”, 50 % pytanym osób udzieliło odpowiedzi, że są one przeciętne, 50% pytanym

osób stwierdziło, że kształtują się one na poziomie dobrym. Żaden z ankietowanych nie wybrał odpowiedzi „bardzo dobrze”, „źle” i „nie mam zdania”.

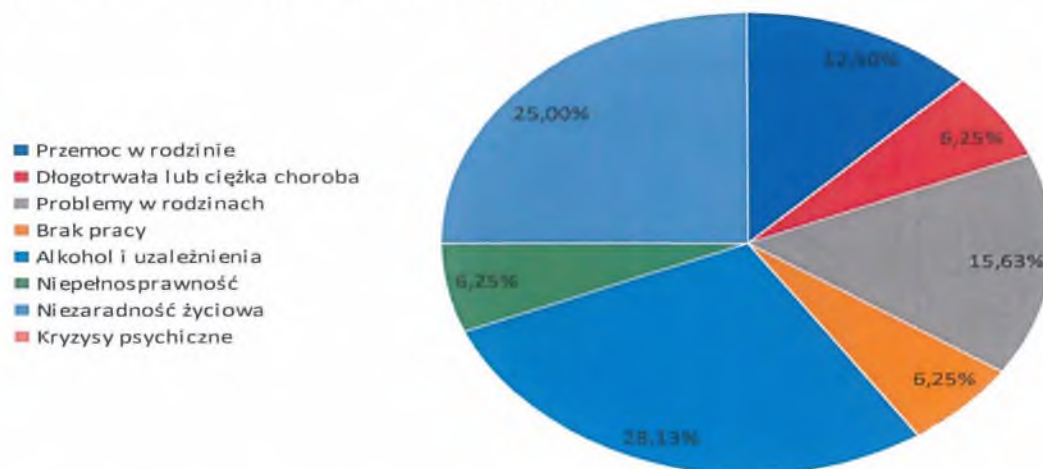
Wykres 2.9.2 Ocena warunków życia mieszkańców Gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Respondenci poproszeni o wskazanie tendencji zmiany warunków życia mieszkańców w większości (58%) uznali, że w stosunku do poprzedniego roku warunki raczej się polepszyły. 42% pytanych stwierdziło, że pozostały bez zmian. Nikt z pytanych nie stwierdził, że warunki życia uległy pogorszeniu.

Wykres 2.9.3 Ocena głównych przyczyn problemów społecznych

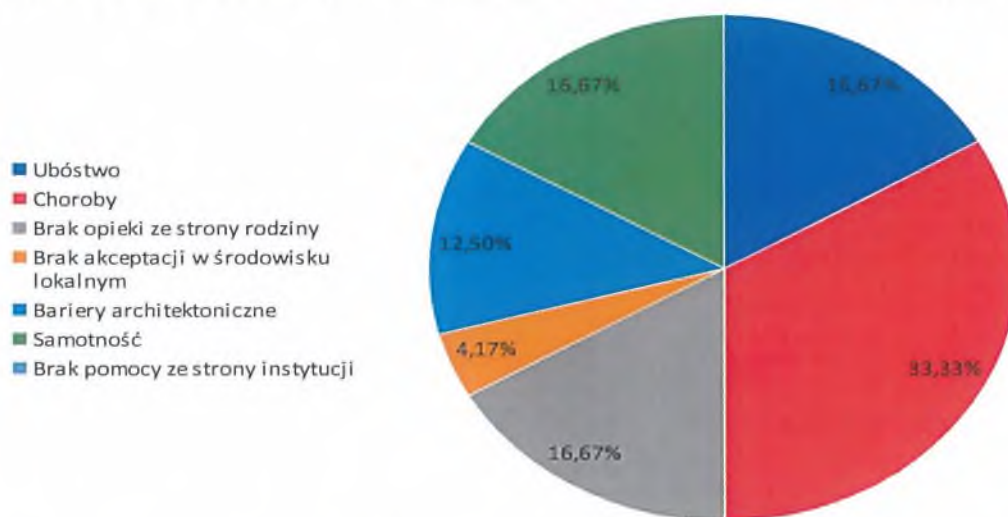

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym

Oceniając główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców powodujących trudne warunki życia, 28% ankietowanych wskazało alkohol i uzależnienia, 25% opowiedziało się za niezaradnością życiową, 16% uznało za przyczynę problemy rodzinne,

13% opowiedziało się za przemocą w rodzinie, po 6% stwierdziło natomiast, że na trudne warunki życia wpływa, długotrwała lub ciężka choroba, brak pracy i niepełnosprawność. Pojedyncze osoby wymieniły wyjazdy za granicę i brak poszanowania wspólnoty wspólnej.

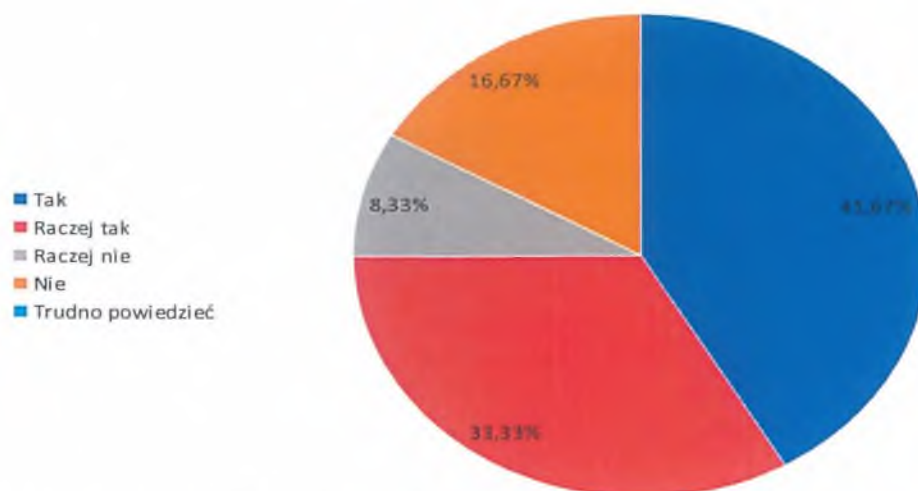
Wykres 2.9.4 Problemy społeczne dotykające osoby starsze i niepełnosprawne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Najwięcej ankietowanych uznało, że problemem najczęściej dotykającym osoby starsze i niepełnosprawne to choroba (33%), brak opieki ze strony rodziny, samotność oraz ubóstwo to to kolejne problemy ze wskaźnikiem równomiernym dla wszystkich wymienionych po (17%). Jako kolejne obawy wskazywano bariery architektoniczne (12%), Jedna osoba stwierdziła, iż problemem jest brak akceptacji w środowisku lokalnym.

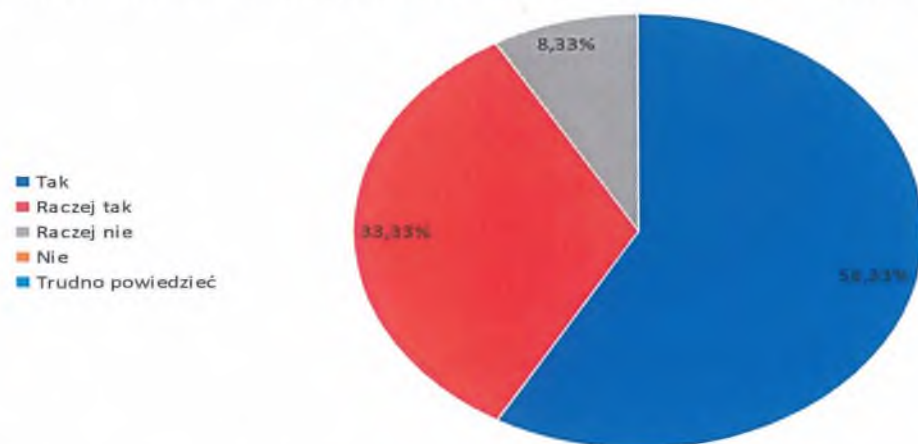
Wykres 2.9.5 Ocena oferty pomocy osobom starszym w środowisku lokalnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Odpowiadając na pytanie „Czy oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca?”, respondenci udzielili następujących odpowiedzi: raczej tak (42 %), raczej nie (33%), trudno powiedzieć (17%), nie (8 %) z czego wynika, iż opinie na zadany temat są zróżnicowane. Część pytanych nie potrafiła ustosunkować się do tejże kwestii, co może wskazywać na niepełną znajomość oferowanych form pomocy.

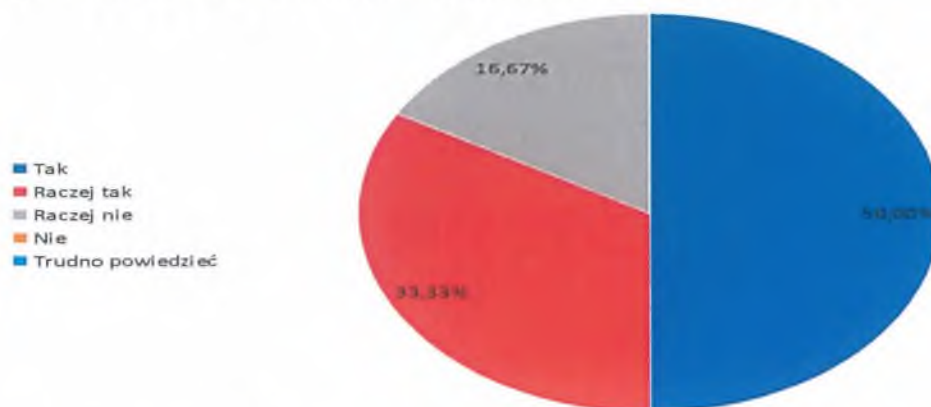
Wykres 2.9.6 Ocena oferty pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Aż (59%) respondentów oceniło pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie za raczej wystarczającą. (17%) uznało, że pomoc jest raczej nie wystarczająca a (8%) ankietowanych uznało że trudno jest wypowiedzieć się im na ten temat.

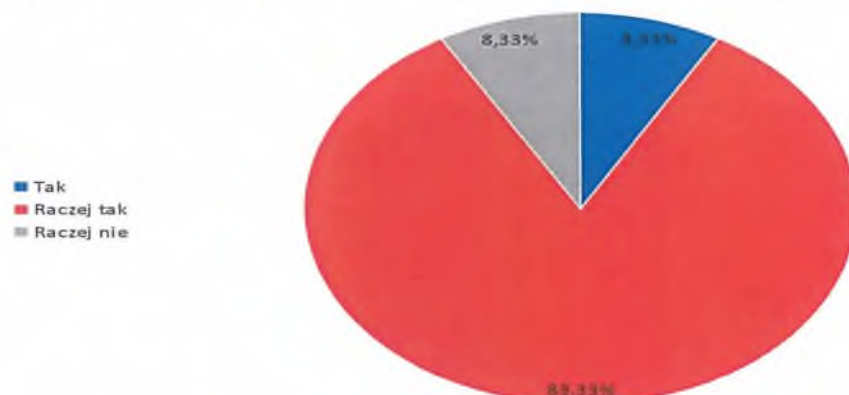
Wykres 2.9.7 Ocena oferty pomocy osobom chorym psychicznie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ankietowani zdecydowanie najczęściej razy wskazywali, że oferta pomocy osobom chorym psychicznie (m.in. dostęp do ochrony zdrowia) jest raczej wystarczająca (50%). Odpowiedzi, iż nie jest ona odpowiednia wyraziło 33% ankietowanych, część ankietowanych (17%) nie wyraziła jasnego zdania w tej sprawie.

Wykres 2.9.8 Ocena oferty pomocy osobom uzależnionym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Czy według Pani/Pana oferta pomocy osobom uzależnionym (konsultacyjna, lecznicza) realizowana w Gminie jest wystarczająca?”, 83% osób stwierdziło, że raczej, (8%) wskazało odpowiedź zdecydowanie „tak”, natomiast odmienne stanowisko zostało przyjęte przez również 8% pytanych, można stwierdzić, iż działania w tym obszarze są raczej odpowiednie.

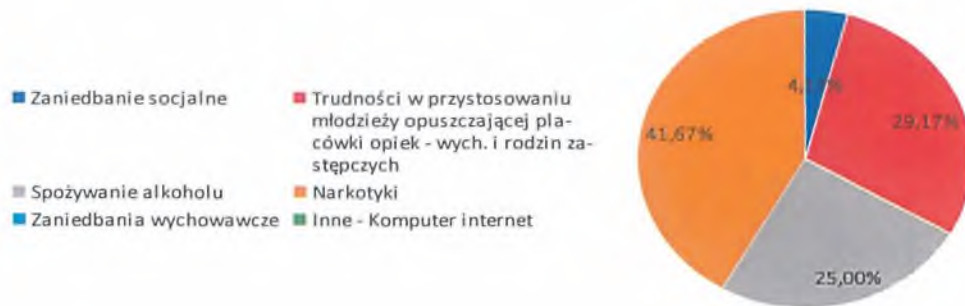
Wykres 2.9.9 Ocena działań podejmowanych na poziomie Gminy, które przyczyniłyby się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Znaczna część respondentów pytanych o działania mogące przyczynić się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej stanęła na stanowisku, że jedną z ważniejszych inicjatyw podejmowanych we wspomnianym aspekcie są szkolenia zawodowe dla bezrobotnych. Uważa tak 23% pytanych. Ankietowani zwrócili także uwagę na staże i praktyki zawodowe (20%) oraz okresowe zatrudnienie i tworzenie spółdzielni socjalnych po (17%).

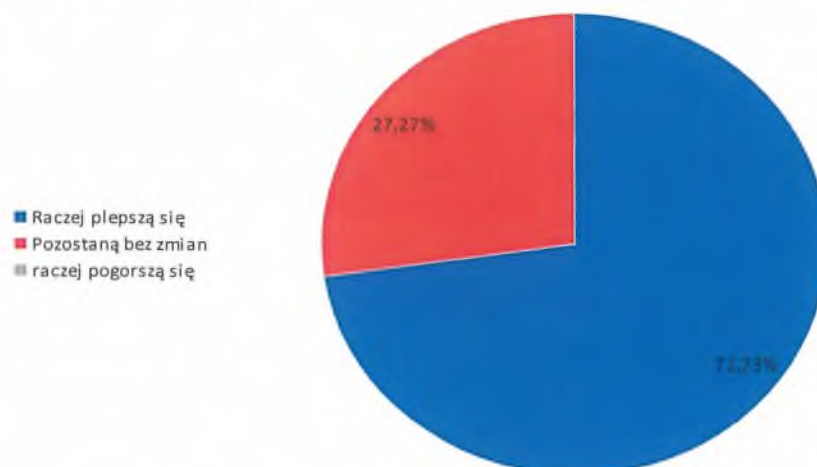
Wykres 2.9.10 Negatywne zjawiska dotyczące dzieci i młodzieży

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży Państwo dostrzegacie?”, ankietowani najczęściej wymieniali zaniedbania wychowawcze (42%), oraz spożywanie alkoholu (29%) i narkotyki (25%). Kolejno wymieniano zaniedbania socjalne (7%)

Wykres 2.9.11 Prognoza zmiany warunków życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Osoby zapytane o prognozę zmian warunków życia w przyszłości aż w 74% stwierdzili, że w przeciągu następnych kilku lat warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w Gminie polepszą się. 27% badanych ocenia natomiast, że sytuacja pozostanie raczej bez zmian, nie było głosów mówiących o pogorszeniu warunków życia.

Badani liderzy wskazywali także obszary problemowe, które wymagają rozwiązań. Zwrócono uwagę na kondycję szkolnictwa, organizację dodatkowych zajęć i wyposażenie Gminy w pomoce dydaktyczne. Dużą rolę przywiązuje się także do właściwego startu młodych ludzi w dorosłe życie oraz aktywizacji i walki z bezrobociem wśród młodzieży. Przyjmuje się, że należy poprawić współpracę pomiędzy instytucjami. Działania, które powinien podjąć samorząd terytorialny, aby mieszkańcom żyło się lepiej to kroki na rzecz rozwoju gospodarczego Gminy, głównie w celu pozyskania inwestorów. Z uwagi na proces starzenia się lokalnej społeczności, liderzy zwracają uwagę na konieczność rozwoju infrastruktury socjalnej dla seniorów, która będzie dostępna na terenie całej Gminy.

2.10. Analiza SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest analiza SWOT, która jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad Strategią. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów „strengths” (mocne strony), „weaknesses” (słabe strony), „opportunities” (szanse w otoczeniu) oraz „threats” (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie przed nią stoją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi ona punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana podczas sesji warsztatowej prowadzonej przez eksperta zewnętrznego. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **sily** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Należy dodać, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Obszar: Rodzina, opieka nad dziećmi, młodzież

Uwarunkowania wewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Mocne strony	Słabe strony
Dobrze funkcjonujące szkoły, wyszkolona kadra pedagogiczna, prawidłowa opieka pozalekcyjna (świetlice)	Brak czasu rodziców dla dzieci
Place zabaw boiska	Brak dostatecznej kontroli nad czasem wolnym dla dzieci
Kluby sportowe, młodzieżowe drużyny przy OSP	Brak zaangażowanie rodziców w organizację wolnego czasu dzieci
Przedszkola – nie brakuje miejsc w przedszkolach.	Niedostatki finansowe
GOPS – Świadczenie pomocy finansowej, monitoring środowiska, asystent rodziny	Nieudolność wychowawcza i życiowa rodziców

Uwarunkowania zewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Szanse	Zagrożenia
Stworzenie możliwości do realizacji swoich zainteresowań i pasji (gry umysłowe: brydż, scrabble, szachy, warcaby)	Nałogi (alkohol, narkotyki)
Organizować spotkania rodzinne celem spędzania wolnego czasu razem z rówieśnikami	Powielanie postępowania rodziców
Angażowanie we wspólne inicjatywy zmierzające do pozytywnego nastawienia na zmiany podejścia do działań lokalnych	Brak szans na poprawę swojego losu, spowodowanego złym przykładem
Budzenie szacunku do liderów, którzy próbują zmieniać środowisko na lepsze.	Dewastacja (przystanki, place zabaw)
Szkolenie liderów	Brak poczucia przynależności do danego środowiska. Niechęć do działalności zmierzającej do poprawy

Obszar: Marginalizacja społeczna (bezrobocie, ubóstwo, bezdomność, uzależnienia)

Uwarunkowania wewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Mocne strony	Słabe strony
Spadek bezrobocia – współpraca z organizacjami w celu zatrudnienia osób bezrobotnych.	Brak mieszkań socjalnych
Pomoc rodzinie w trudnej sytuacji finansowej, rzeczowa w bardzo dobrym stopniu dzięki GOPS	Słaba świadomość w zakresie sprzedaży alkoholu nieletnim, brak reakcji mieszkańców na sprzedaż nieletnim
Niewielka ilość osób bezdomnych	Niski poziom świadomości ekologicznej
Dostęp do specjalistów w zakresie uzależnień, działający klub AA	Słaba świadomość z możliwości korzystania z pomocy specjalistów, poradni leczących
Finansowanie profilaktyki w szkołach i na terenie gminy Szydłowo	Brak organizacji pozarządowych podejmujących temat wykluczenia
Działania zespołu Interdyscyplinarnego	

Uwarunkowania zewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Szanse	Zagrożenia
Malejące ubóstwo z powodu programu „500+”	Trudności w przewidywaniu liczby bezdomnych pochodzących z gminy Szydłowo przebywających poza granicami gminy (trudno skalkulować środki finansowe)
Spadek bezrobocia – zwiększenie ofert pracy, deficyt pracowników, większa liczba pracodawców.	Zmiana regulacji prawnych
Nowe regulacje prawne w zakresie ograniczenia sprzedaży alkoholu	Likwidacja zakładów pracy (np. Agora)
Szansa umieszczenia bezdomnych w ośrodkach dla bezdomnych	Wyjazdy zarobkowe za granice – niskie płace

Obszar: Starość i niepełnosprawność

Uwarunkowania wewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Mocne strony	Słabe strony
Dostęp do służby zdrowia	Brak wyszkolonej kadry - opiekunów
Baza lokalowa – świetlice wiejskie, szkoły, CUK	Brak wolontariatu
Dowóz niepełnosprawnych do ośrodków	Brak miejsc pracy dla osób

terapii	niepełnosprawnych
Organizowanie spotkań cyklicznych dla niepełnosprawnych	Ograniczenia przez infrastrukturę architektoniczną
Zwiększająca się oferta dla osób starszych : CUK, biesiady lokalne	Zaangażowanie najbliższych w uczestnictwie w imprezach integracyjnych

Uwarunkowania zewnętrzne lokalnej polityki społecznej

Szanse	Zagrożenia
Uniwersytet Trzeciego Wieku – współpraca z UTW w Pile	Wyjazd młodych za granicę.
Powstanie Dziennego Domu Pomocy Społecznej, Spółdzielni Socjalnych	Brak zainteresowania zaangażowania rodziny osobami starszymi i niepełnosprawnymi
Pozyskiwanie środków zewnętrznych	Brak świadomości prawnej – zawieranie umów prawnych z przypadkowymi osobami.
WTZ – wzrost poziomu akceptacji społecznej	Proces starzenia się społeczeństwa
Możliwości korzystania z porad prawnych	

2.11. Zasoby umożliwiające realizację Strategii

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i podmioty niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

Instytucją oferującą pomoc i wsparcie mieszkańcom Gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej mieszczący się w Szydłowie. Podmiotem prowadzącym jednostkę jest Urząd Gminy Szydłowo. Ośrodek realizuje zadania wynikające z Ustawy o pomocy społecznej, m.in. koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w Gminie. Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej. Trzon kadry GOPS stanowi trzech pracowników socjalnych.

Mając na uwadze cele strategiczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (w tym podnoszenie kwalifikacji kadry), GOPS podejmuje działania mające na celu podniesienie jakości usług świadczonych na rzecz mieszkańców. Jednostka aktywnie włącza się rozwiązywanie problemów społecznych poprzez korzystanie z funduszy zewnętrznych. Ośrodek chętnie korzysta z nowoczesnych metod pracy socjalnej, m.in. kontraktu socjalnego.

Tabela 2.11.1 Liczba zawartych kontraktów socjalnych w latach 2015-2017

	2015	2016	2017
Liczba kontraktów socjalnych	35	41	41
Liczba osób objętych kontraktem	35	41	41

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowie.

W Szydłowie funkcjonują nieliczne stowarzyszenia oraz parafie Kościoła rzymskokatolickiego. Pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd Gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego i dotyczącymi współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Z uwagi na ograniczony zakres możliwości skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi podmiotami na minimalnym poziomie.

2.12. Podsumowanie diagnozy i prognoza zmian społecznych

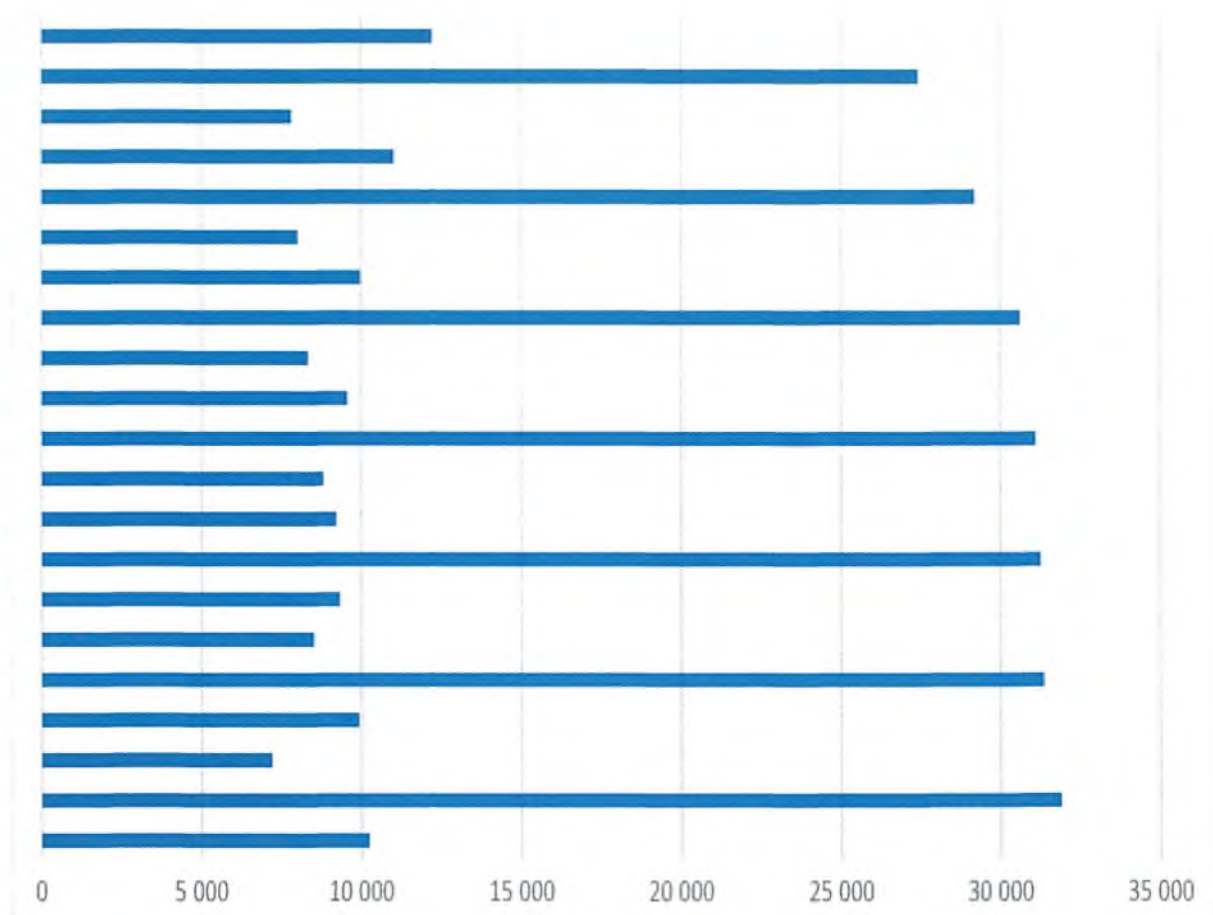
Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Szydłowo korzystał z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Podsumowując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary

problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego i które są treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Jednym z głównych problemów demograficznych w Polsce jest zjawisko starzenia się społeczeństwa. Według przewidywań GUS, liczba osób w wieku emerytalnym wzrośnie z niemal 6,5 mln w 2010 roku do co najmniej 9,6 mln w roku 2035, co stanowić będzie 26,7% całej populacji kraju. Zgodnie z prognozami, na wskazanym terenie przewiduje się wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym. Mimo obecnie dobrej sytuacji demograficznej Gminy, należy zakładać, że w kolejnych latach nasili się zjawisko problemów społecznych dotyczących tej grupy ludności. Do kwestii tych należą przede wszystkim samotność, choroby, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności i uzależnienie funkcjonalne, które jest pogłębiane przez brak dostatecznej ilości i odpowiednich rodzajów sprzętu ortopedycznego oraz rehabilitacyjnego.

Tabela 2.12.1 Prognoza liczby ludności gmin wiejskich Powiatu Pilskiego do 2050 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050.

Wykres dotyczy ludności wiejskiej gmin powiatu pilskiego na najbliższe lata. Można założyć, że populacja gminy Szydłowo będzie podlegała - oczywiście proporcjonalnie podobnym zmianom. Szacujemy nieznaczny spadek ludności, co w przypadku omawianej gminy nie powinien być zbyt odczuwalny, biorąc pod uwagę jej położenie i dotycząc czasowe trendy demograficzne. Nie ulega natomiast wątpliwości, że dojdzie do zmian struktury demograficznej.

Jednym z ważniejszych czynników określających rozwój społeczeństwa jest stały wzrost poziomu wykształcenia. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne ludności, obserwuje się dynamiczne zmiany, które w znaczący sposób wpłynęły na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia. Obserwowane trendy dążenia dużych grup ludności do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwalają sądzić, że dane dotyczące wykształcenia z roku na rok będą ulegały znaczącej poprawie. Dotyczy to jednak głównie osób z wykształceniem średnim, które uzyskują wykształcenie wyższe. Opisane tendencje

dotyczące kształcenia dorosłych nie odnoszą się niestety do osób starszych z wykształceniem podstawowym.

Potencjał społeczny środowiska lokalnego będzie jednym z najważniejszych elementów kształtujących przestrzeń polityki społecznej. Aktywność obywateli, koncentrującą się m.in. na działaniach organizacji pozarządowych, należy wspierać poprzez rozmaite instrumenty, które będą miały wpływ na rozwój osobowy organizacji oraz ich szersze włączenie w nurt życia publicznego.

Rysunek 2.12.1. Prognoza zmian społecznych, które w najbliższych latach będą wpływały na lokalne środowisko

Źródło: opracowanie własne.

Z przygotowanych prognoz wynika, że liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na wskazanym terenie będzie się zwiększała, a zatem można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych, którzy są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania.

W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych (84%) utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych, tj. rent, emerytur i zasiłków. Wydaje się, że

sytuacja ta nie ulegnie w najbliższych latach szczególnym zmianom. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia, co wskazuje na kolejne wyzwania dla lokalnej polityki społecznej.

Spożywanie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków na pokonanie codziennych przeciwności i kłopotów. Niebagatelne znaczenie mają w tej kwestii problemy materialne, wywołane głównie brakiem zatrudnienia. W konsekwencji wzrostu bezrobocia można oczekiwać zwiększenia liczby osób uzależnionych od alkoholu i innych używek.

Wydaje się, że w perspektywie 2020 roku kwestia ta nadal pozostanie poważnym wyzwaniem dla kształtowania lokalnej polityki społecznej i stąd konieczne będą działania profilaktyczne skierowane do całej populacji, szczególnie do dzieci i młodzieży, jak i zmagania interwencyjne wobec osób nadużywających alkoholu.

W odniesieniu do dzieci i młodzieży, szczególnie cenne będą inicjatywy dotyczące zagospodarowania ich wolnego czasu oraz rozwój profesjonalnej pomocy pedagogicznej i psychologicznej, która może być realizowana także w środowisku lokalnym, w oparciu o świetlice wiejskie.

Tabela 2.12.2 Prognoza problemów społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian w stosunku do stanu obecnego
Niepełnosprawność	Wzrost
Uzależnienia	Wzrost
Bezrobocie	Spadek
Ubóstwo	Spadek
Bezdomność	Spadek
Przestępczość	Stagnacja
Przemoc w rodzinie	Wzrost

Źródło: opracowanie własne.

Prognozy długoterminowe zakładają stopniowe ograniczanie poziomu bezrobocia, wynikające nie tylko z koniunktury gospodarczej, ale ze zmian demograficznych, w wyniku których coraz więcej osób będzie opuszczało rynek pracy. Jeżeli nawet poziom bezrobocia do 2020 roku zacznie spadać, nadal pozostanie szereg osób nieprzystosowanych do pozostawiania

w zatrudnieniu. Dla tej grupy trzeba będzie zaplanować działania korzystając z rozwiązań, jakie stwarza ekonomia społeczna.

Choć podstawowym powodem ubóstwa jest bezrobocie, nawet posiadając pracę, która będzie nisko dochodowa, mieszkańcy mogą nadal nieznacznie ubożeć. Spadek dochodów własnych gospodarstw domowych, a tym samym spadek ich zamożności niekoniecznie musi być równomierny i mogą znaleźć się grupy, które będą w korzystnej sytuacji ekonomicznej. Można także założyć poprawę sytuacji finansowej rodzin, w których przychodzi na świat dzieci.

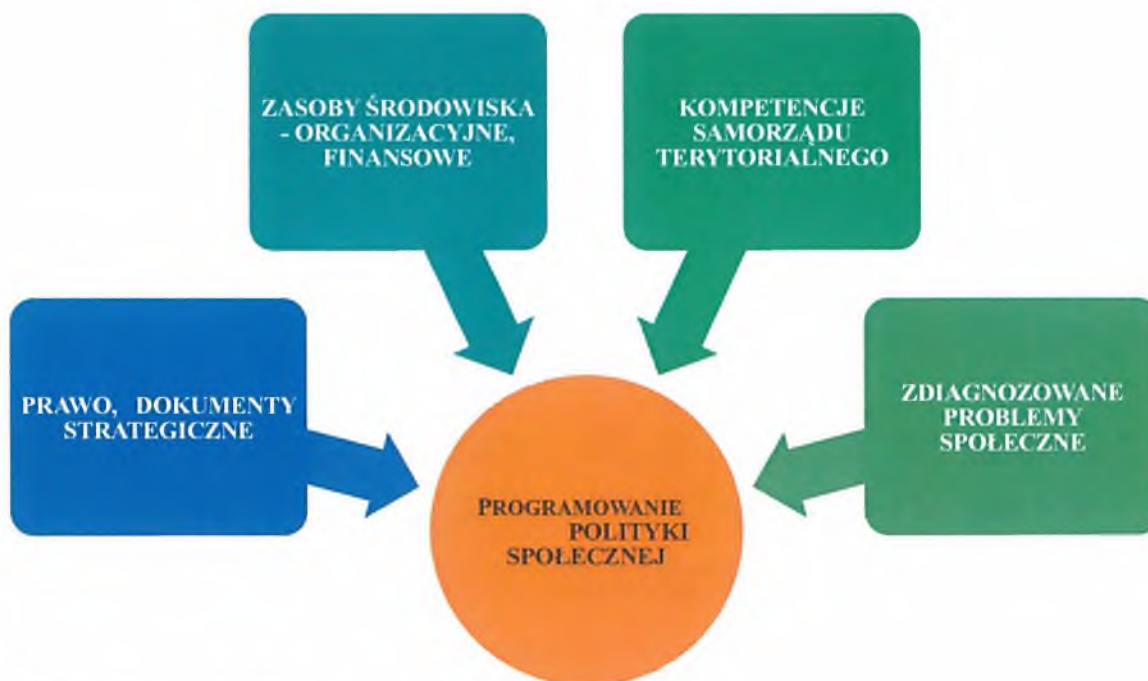
Ewentualny wzrost liczby osób bezdomnych może wynikać z prognozowanego pogłębiającego się problemu uzależnień, ubóstwa oraz niskich dochodów, które mogą nie wystarczyć na pokrycie opłat czynszowych za mieszkanie. Wysoka zaległość z tego tytułu może być z kolei powodem do eksmisji, która jest już krokiem w stronę bezdomności.

Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie, zaraz po braku umiejętności panowania nad gniewem i złością, zalicza się uzależnienie od alkoholu. W związku z tym, że w kolejnych latach problem uzależnienia alkoholowego prawdopodobnie będzie się pogłębiał, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych należy zakładać, że nasili się również zjawisko przemocy w rodzinie.

Wydaje się, że o ile jej poziom nie będzie wzrastał, o tyle, wraz ze wzrostem świadomości społecznej, będzie ujawnianych coraz więcej przypadków tejże patologii. Stąd instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy, jak i (poprzez stosowne programy psychologiczne) jej sprawcom. Cenny będzie także rozwój kampanii informacyjnych adresowanych do ogółu społeczeństwa oraz wybranych grup zawodowych, co ma na celu zwiększanie ich profesjonalizmu.

Prognozowany spadek poziomu bezrobocia oraz możliwa stagnacja poziomu uzależnień mogą być powodem ograniczenia liczby przestępstw. Należy domniemywać, że bezrobocie, choć niekoniecznie musi wzrastać, może nadal być przyczyną przestępczości. Z kolei uzależnienia od środków odurzających (tj. alkoholu i narkotyków), pomimo braku prognozy mówiącej o zwiększaniu się liczby osób popadających w nałóg, mogą być nadal główną przyczyną bójek i rozbojów.

Diagram 2.12.2 Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań

Źródło: opracowanie własne.

Powyższy diagram przedstawia związek problemów społecznych zidentyfikowanych w procesie badawczym z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, a nieco mniejszy, choć także istotny wpływ posiadają inne dokumenty strategiczne, które zostały omówione w części wstępnej.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W niniejszej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej Gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

3.1. Misja i wizja

Podczas warsztatów strategicznych zorganizowanych w lutym 2018 roku, Zespół przygotowujący Strategię, uznał, że misja powinna koncentrować się wokół trzech obszarów:

- wzmocnienia roli rodziny,
- wsparcia grup w najtrudniejszej sytuacji materialnej,
- tworzenia warunków dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Ostatecznie zaproponowano następującą misję Strategii:

**ZAPEWNIENIE MIESZKAŃCOM GMINY SZYDŁOWO WARUNKÓW
DO ROZWOJU ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI
POPRAZ WZROST AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ**

3.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Poniżej przedstawiona została graficzna prezentacja obszarów problemowych, wypracowanych celów strategicznych i operacyjnych.

Obszar 1

Obszar problemowy: zgodnie z zasadą pomocniczości, system polityki i pomocy społecznej powinien uzupełniać i wspomagać naturalną strukturę społeczną w samoorganizacji i kompensowaniu podstawowych potrzeb.

Cel strategiczny: **Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej**

Cele operacyjne:

Profesjonalizacja pomocy społecznej

Rozszerzanie współpracy pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi i instytucjami rządowymi i samorządowymi

Obszar 2

Obszar problemowy: dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach wymagających profesjonalnej pomocy.

Cel strategiczny: **Wspieranie rodzin będących w kryzysie**

Cele operacyjne:

Pomoc osobom i rodzinom, u których stwierdzono bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Wzmacnianie pozycji dziecka w środowisku lokalnym

Przeciwdziałanie przemocy domowej

Obszar 3

Obszar problemowy: pogłębiający się obszar ubóstwa stwarza zagrożenie dla poprawnie funkcjonującej wspólnoty lokalnej, przyczyniając się do rozwoju patologii społecznych, m.in. przestępczości.

Cel strategiczny: **Integracja społeczna**

Cele operacyjne:

Działania ratunkowe
w stosunku do
grup dotkniętych
problemem ubóstwa
i marginalizowanych

Wsparcie osób
bezrobotnych
i poszukujących
pracy

Zapobieganie
powstawaniu nowych
problemów uzależnień i
zmniejszanie rozmiarów
problemów, które
aktualnie występują

Obszar 4

Obszar problemowy: w niedalekiej przyszłości znaczna grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym zakończy swą działalność zawodową, a tym samym zasili grono seniorów. Wraz ze starzeniem się lokalnej społeczności, nasilają się problemy zdrowotne i zwiększa się liczba osób niepełnosprawnych. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania odpowiedniej sfery usług wzmacniających i wspierających do potrzeb tych grup.

Cel strategiczny: **Budowa zintegrowanego systemu wsparcia seniorów i niepełnosprawnych**

Cele operacyjne:

Wzmacnianie
samodzielności osób
starszych i
niepełnosprawnych

Podjęcie działań zmierzających
do ograniczenia
skutków
niepełnosprawności

Aktywizacja osób
upośledzonych
psychicznie

Obszar problemowy 1

Zgodnie z zasadą pomocniczości, system polityki i pomocy społecznej powinien uzupełniać i wspomagać naturalną strukturę społeczną w samoorganizacji i kompensowaniu podstawowych potrzeb. Powinien on zachęcać do aktywności społecznej i obywatelskiej.

Cel strategiczny 1: Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej.

Cel operacyjny 1: Profesjonalizacja pomocy społecznej.		
Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 1	Wskaźniki
1.	Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych	Liczba sporządzonych raportów i analiz/rok do roku.
2.	Systematyczne wzmocnienie kadry Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez dokształcanie i utrzymanie odpowiedniej liczby pracowników socjalnych	Liczba szkoleń, w których uczestniczyli pracownicy GOPS, liczba pracowników GOPS.
3.	Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwości udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańców Gminy poprzez m.in. Internet, plakaty, organizowanie spotkań informacyjnych	Nakład plakatów ulotek, liczba udzielonych informacji, liczba odsłon strony internetowej GOPS.
4	Wdrożenie systemu oceny jakości oferowanych usług.	Raport z systemu oceny realizowanych usług.

Cel operacyjny 2: Rozszerzenie współpracy pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi.		
Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 2	Wskaźniki
1.	Rozwijanie ruchu pozarządowego na terenie Gminy poprzez uczestnictwo w szkoleniach dla liderów.	Liczba wspieranych inicjatyw społecznych/nakłady/liczba uczestników poszczególnych imprez i akcji.
2.	Wspieranie organizacyjne i lokalowe powstających oraz istniejących organizacji pozarządowych, a także świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania	Liczba szkoleń organizowanych dla organizacji pozarządowych, liczba uczestników szkoleń.

	grantów i dotacji – środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.	
3.	Promowanie idei wolontariatu i pozyskiwanie wolontariuszy do współpracy w realizowaniu zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.	Liczba wspieranych inicjatyw pozarządowych/wartość nakładów.
4	Opracowanie i realizacja rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Wskaźniki przyjęte w programie.
5.	Wdrożenie programów aktywności lokalnej.	Liczba wdrażanych/przygotowywanych programów aktywności lokalnych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań

Rada Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.

Partnerzy

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Termin realizacji

W ramach działań bieżących.

Obszar problemowy 2

Dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach wymagających profesjonalnej pomocy.

Cel strategiczny 2: Wspieranie rodzin będących w kryzysie.

Cel operacyjny 1: Pomoc osobom i rodzinom, u których stwierdzono bezradność

w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.		
Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 1	Wskaźniki
1.	Zintensyfikowanie i rozwój pracy socjalnej, pedagogiczno-psychologicznej oraz asystentury rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.	Liczba sporządzonych raportów i analiz/rok do roku.
2.	Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, w tym realizacja programu dożywiania dzieci i osób niesamodzielnych.	Wartość świadczeń materialnych i finansowych z systemu pomocy społecznej i systemu świadczeń rodzinnych.
3.	Rozwój współpracy z kuratelą sądową.	Liczba rodzin/dzieci/młodzieży objęta współdziałaniem z kuratelą sądową.
4	Rozwój miejsc opieki dla najmłodszych.	Liczba miejsc opieki dla najmłodszych.

Cel operacyjny 2: Wzmacnianie pozycji dziecka w środowisku lokalnym, w szczególności dziecka niepełnosprawnego.		
Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 2	Wskaźniki
1.	Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, inne).	Wymiar finansowy i organizacyjny, współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, inne).
2.	Systematyczne współdziałanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół - przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.	Wymiar finansowy i organizacyjny współdziałania Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół.
3.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży	Liczba zajęć pozalekcyjnych

	szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego m.in. poprzez zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu bazy lokalowej placówek szkolnych oraz zaplecza sportowego Gminy.	i pozaszkolnych, liczba uczestników.
4	Opracowanie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Cel operacyjny 3: Przeciwdziałanie przemocy domowej.

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 3	Wskaźniki
1.	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych skierowanych do ogółu społeczności oraz do grup ryzyka.	Liczba kampanii informacyjnych, wysokość nakładów finansowych.
2.	Udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie poprzez: działalność Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych oraz działalność punktu informacyjnego oraz specjalistów ds. poradnictwa i interwencji.	Liczba osób objętych pomocą przez Zespół Interdyscyplinarny, liczba Niebieskich Kart.
3.	Podnoszenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie.	Liczba szkoleń/uczestników podnoszących kwalifikacje zawodowe.
4	Opracowanie i realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań

Rada Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.

Partnerzy

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Termin realizacji

W ramach działań bieżących.

Obszar problemowy 3

Pogłębiający się obszar ubóstwa stwarza zagrożenie dla poprawnie funkcjonującej wspólnoty lokalnej, przyczyniając się do rozwoju patologii społecznych oraz ograniczenia naturalnych funkcji społecznych, prowadząc do ekskluzji społecznej.

Cel strategiczny 3: Integracja społeczna.

Cel operacyjny 1: Działania ratunkowe w stosunku do grup dotkniętych problemem ubóstwa, marginalizowanych i bezdomnych.

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 1	Wskaźniki
1.	Zabezpieczenie w budżetach niezbędnych środków finansowych na pomoc dla potrzebujących i utrzymanie działalności usługowej.	Ocena zasobów/liczba innych sprawozdań.
2.	Współdziałanie z PUP i agencjami ds.	Wartość środków przeznaczonych na

	zatrudnienia oraz instytucjami szkolącymi w aktywizowaniu do pracy osób bezrobotnych.	zmniejszenie skutków ubóstwa i bezrobocia przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
3.	Podjęcie działań w celu zmiany postaw osób ubogich z biernej na aktywną i zwiększenia ich odpowiedzialności za własne życie, m.in. poprzez zawieranie kontraktów socjalnych.	Liczba szkoleń/osób przeszkolonych z zakresu wdrażania nowych instrumentów w pracy socjalnej – kontraktu socjalnego.
4	Modernizacja/zwiększenie liczby lokali socjalnych jako działanie profilaktyczne wobec osób zagrożonych bezdomnością.	Liczba lokali socjalnych na terenie Gminy (ew. liczba zmodernizowanych lokali)

Cel operacyjny 2: Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 2	Wskaźniki
1.	Pozyskiwanie środków zewnętrznych, na realizację projektów mających na celu aktywizację osób bezrobotnych.	Liczba kobiet/osób objętych pracą socjalną, liczba osób marginalizowanych, w tym bezrobotnych.
2.	Tworzenie warunków do wdrożenia różnych form zatrudnienia socjalnego i wspieranego, szczególnie we współpracy z PUP i innymi podmiotami.	Wymiar finansowy i organizacyjny współdziałania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie Gminy obejmującego m.in. organizowanie stażów absolwenckich i przygotowania zawodowego, prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych, szkoleń oraz kursów umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych.
3.	Promowanie i kształtowanie przedsiębiorczych postaw osób	Liczba szkoleń/uczestników podnoszących kwalifikacje zawodowe.

	bezrobotnych.	
4	Promocja i wspieranie rozwoju ekonomii społecznej	Wymiar finansowy i organizacyjny wspierania rozwoju ekonomii społecznej/liczba jednostek ekonomii społecznej powstałych na terenie Gminy.

Cel operacyjny 3: Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień i zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 3	Wskaźniki
1.	Diagnozowanie problemu uzależnień w Gminie.	Liczba sporządzonych raportów/badań.
2.	Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień, przemocy i agresji.	Liczba kampanii informacyjnych, wysokość nakładów finansowych.
3.	Wspieranie inicjatyw w zakresie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, w tym dalsze prowadzenie grup terapeutycznych w GOPS.	Liczba osób objętych działaniami.
4	Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań

Rada Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.

Partnerzy

Institucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Termin realizacji

W ramach działań bieżących.

Obszar problemowy 4

Wiek i niepełnosprawność bez wsparcia z systemu pomocy społecznej mogą prowadzić do trwałego wykluczenia społecznego znacznej grupy mieszkańców.

Cel strategiczny 4: Budowa zintegrowanego systemu wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych.

Cel operacyjny 1: Wzmacnianie samodzielności osób starszych i niepełnosprawnych.

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 1	Wskaźniki
1.	Doskonalenie systemu świadczenia usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, liczba opiekunek/liczba szkoleń dla opiekunek.
2.	Aktywizacja rodziny i środowiska sąsiedzkiego w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych osób starszych i niesamodzielnych.	Wymiar finansowy i organizacyjny aktywizacji rodziny oraz środowiska sąsiedzkiego w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych osób starszych i niesamodzielnych.
3.	Podjęcie działań w celu utworzenia	Wymiar organizacyjny utworzonej

	Gminnej Rady Seniorów.	Gminnej Rady Seniorów.
4	Opracowanie i realizacja osłonowego programu na rzecz aktywizacji i wsparcia osób starszych.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Cel operacyjny 2: Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 2	Wskaźniki
1.	Wspieranie różnych form imprez kulturalnych i rekreacyjnych, w których mogą uczestniczyć osoby niepełnosprawne.	Liczba uczestników imprez/nakłady finansowe.
2.	Organizowanie wolontariatu prowadzącego działalność na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.	Wymiar finansowy i organizacyjny współdziałania oraz współpraca z innymi podmiotami.
3.	Organizacja i uruchomienie Dziennego Domu Pomocy Społecznej.	Wymiar finansowy i organizacyjny tworzenia dziennej pomocy instytucjonalnej dla osób starszych.

Cel operacyjny 3: Aktywizacja i wsparcie osób upośledzonych i chorych psychicznie.

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 3	Wskaźniki
1.	Wspieranie kształcenia integracyjnego w przedszkolach i szkołach.	Liczba uczniów korzystających z kształcenia integracyjnego.
2.	Podjęcie działań edukacyjno-wychowawczych, w szczególności prowadzenia przez szkoły zajęć radzenia sobie ze stresem i emocjami w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.	Liczba uczestników przeprowadzonych szkoleń.
3.	Opracowanie Gminnego Programu Promocji Zdrowia Psychicznego.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań

Rada Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.

Partnerzy

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Termin realizacji

W ramach działań bieżących.

3.3. Monitoring i sposób realizacji Strategii

3.3.1. Monitoring

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działań w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś, w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

3.3.2. Tryb monitorowania Strategii

Do monitorowania Strategii powołany będzie zespół oceniający, zwany dalej zespołem. Będzie on utworzony przez organ wykonawczy jednostki samorządowej lub – o ile zostanie przyjęte takie rozwiązanie – przez Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej. W jego skład mogą wchodzić pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, jednostek podległych, ale także

innych podmiotów realizujących i współdziałających w realizacji Strategii oraz organizacji pozarządowych.

Zespół powinien odbywać posiedzenia przynajmniej raz w roku, a raz na dwa lata ma obowiązek dokonać kompleksowego przeglądu dokumentu. Przegląd dokumentu będzie polegał na dokonaniu oceny wdrażania poszczególnych kierunków działań za pomocą siedmiopunktowej skali ocen, którą należy odnieść do każdego kierunku działań zapisanego w Strategii. Ocena każdego z punktów oparta jest na następującej skali:

- 1 – nie rozpoczęto;
- 2 – zaawansowane prace przygotowawcze;
- 3 – w trakcie powstawania;
- 4 – zapoczątkowane;
- 5 – częściowe wdrożenie;
- 6 – znaczne zaawansowanie;
- 7 – pełne i skuteczne wdrożenie.

Zastosowana jednolita skala umożliwi graficzne przedstawienie wdrażania Strategii i odniesienie wskazanych wartości do lat następnych. Ocena punktacji poszczególnych kierunków jest dokonywana w drodze konsensusu. Jeżeli konsensus nie jest możliwy, ostateczną decyzję podejmuje przewodniczący zespołu. Doprecyzowanie działalności zespołu powinno nastąpić w trybie zarządzenia wydanego przez powołującego zespół.

Zespół może także odnieść Strategię do szerokiej gamy wskaźników społecznych, za pomocą których można skutecznie oceniać poziom zmian wdrażanych w wybranym sektorze. Zespół wdrażający Strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju. Są to:

- w obszarze dotyczącym ludności:
 - przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 osób,
 - saldo migracji w przeliczeniu na 1000 osób;
- w obszarze dotyczącym rynku pracy:
 - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
 - udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
 - liczba poszukujących pracy w przeliczeniu na jedno wolne miejsce pracy;
- w obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
 - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,

- dochody w przeliczeniu na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
- odsetek osób żyjących w ubóstwie,
- głębokość ubóstwa,
- udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą;
- w obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
 - liczba ludności z wykształceniem wyższym w przeliczeniu na 1000 osób w wieku 25 lat i więcej,
 - liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim w przeliczeniu na 1000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Wskaźniki lokalnej efektywności osiągniętych celów są najpowszechniej pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych Strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania Strategii są wskaźniki ekonomiczne i społeczne:

- **ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu;
- **społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.3.3. Cechy projektów i programów

Strategia rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Powinny być one realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty GOPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,

- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez samorząd stosownymi uchwałami, które muszą przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować efektywność, skuteczność i celowość.

3.3.4. Metody realizacji Strategii i ramy finansowe

Poniżej zaprezentowano najbardziej typowe metody (ze sposób realizacyjnych) dla lokalnego rozwiązywania problemów społecznych. Wykorzystano je w formułowaniu konkretnych zadań wymienianych w ramach poszczególnych celów operacyjnych dokumentu. Wskazanie ich w tym miejscu uzupełnia proces metodologiczny opracowania dokumentu i jest wskazówką dla przyszłych korekt dokumentu programowego, które mogą wynikać z procesu jego monitorowania i ewaluacji.

- **Metody aktywizujące** – pobudzają, włączając osoby (często z kategorii ryzyka socjalnego) w proces zmiany swojej sytuacji życiowej. W procesie tym następuje uświadomienie celu ich działania wraz z umotywowaniem potrzeby jego osiągnięcia. Poprzez pobudzenie aktywności, inteligencji, ale też przede wszystkim wyobraźni, emocji i pomysłowości dąży się do poprawy zaistniałej negatywnej sytuacji.
- **Metody integrujące** – wzmacniają lokalne więzi społeczne w czasie wspólnych działań, czy to na rzecz osób z grup ryzyka, czy też na rzecz dobrych praktyk. Zamiast tłumienia konfliktu lub poszukiwania kompromisu, strony otwarcie próbują znaleźć rozwiązanie możliwe do przyjęcia dla wszystkich. Procesy integracyjne są kluczem do przełamywania braku spójności społecznej.
- **Metody profilaktyczne** – profilaktyka jest działaniem, które ma na celu zapobieganie pojawieniu się i rozwojowi danego zjawiska w konkretnej społeczności, jak też promowanie alternatywnych zjawisk w stosunku do tych, które usiłuje się wyeliminować. Metody profilaktyczne minimalizują przyczyny generujące trudne sytuacje życiowe. Istotnym elementem powodzenia tej grupy działań są ćwiczenia przykładów zachowania asertywnego. Metody profilaktyczne pogłębiają naszą świadomość dotyczącą przyczyn uzależnień, zagrożeń z nich wynikających oraz

obrony przed uzależnieniami. Wskazują one możliwości radzenia sobie z problemami związanymi z uzależnieniami oraz korzystania z pomocy i wsparcia innych.

- **Metody weryfikujące** – wskazują związki między teorią a praktyką, jednocześnie sprawdzając poziom realności przyjętych teorii. W celu zweryfikowania przyjętych założeń przewiduje się zaangażowanie społeczności lokalnej, której poglądy na dane zagadnienie analizowane będą za pomocą ankiet. Są to metody przydane w procesie oceny realizowanych działań na przykład za pomocą badań ankietowych czy grup fokusowych.
- **Metody wykluczające** – wykluczenie społeczne oznacza ograniczenie możliwości korzystania z dóbr, które powinny być dostępne dla wszystkich w życiu gospodarczym, społecznym i obywatelskim. W metodach tych następuje izolacja niepożądanych osób, rodzin w środowisku lokalnym, np. izolacja sprawców przestępstw.
- **Metody niwelujące** – rozwiązują problemy, zjawiska lub niepożądane sytuacje. Za pomocą różnego rodzaju akcji informacyjnych, władze Gminy wraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej przyczyniają się do zahamowania szerzących na terenie Gminy problemów społecznych. Stały monitoring jest gwarancją poprawy sytuacji oraz pozwala na niwelowanie ich w zarodku.

Środki finansowe przeznaczone na realizację Strategii będą ujmowane w uchwale budżetowej. Źródłami finansowania Strategii będą:

- środki finansowe z budżetu samorządu,
- środki finansowe z funduszy zewnętrznych, w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych,
- środki zaangażowane w partnerstwo publiczno-prawne.

3.3.5. Bariery ograniczające realizację celów

Już na etapie programowania należy przyjąć, że podejmując działania w ramach Strategii, będą pojawiały się bariery utrudniające lub uniemożliwiających ich realizację. Przewidywanie możliwości napotkania takich barier i ich przełamywania jest ważnym

punktem w procesie projekcji celów i kierunków działań. Zakłada się możliwość wystąpienia przynajmniej kilku typów barier.

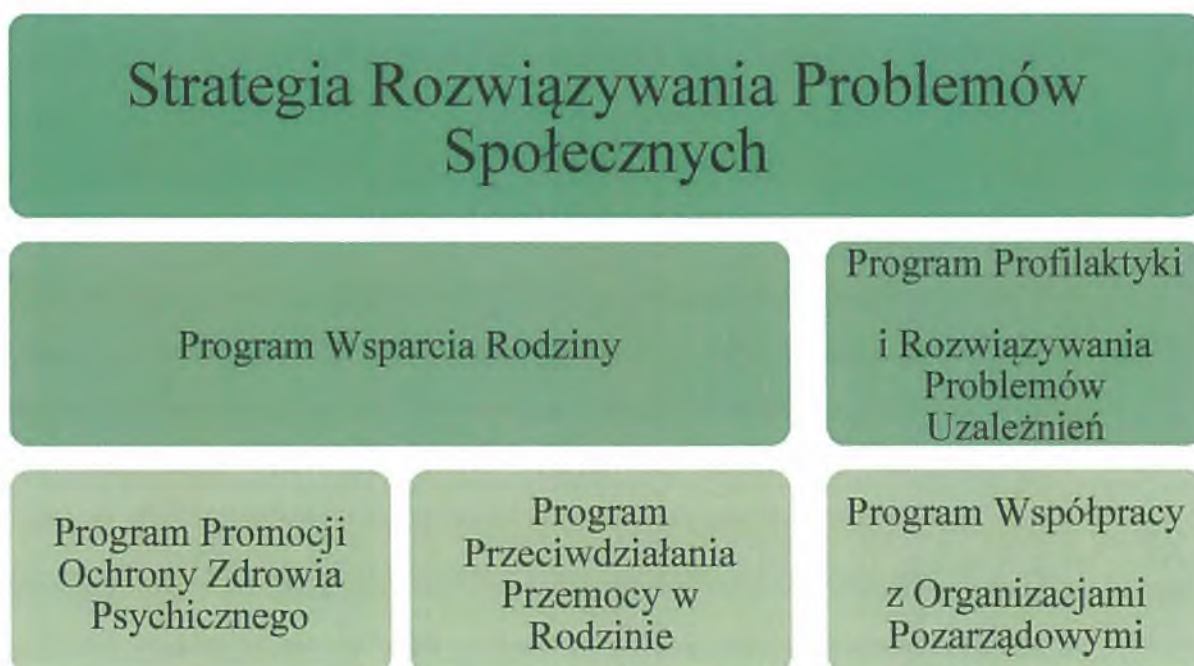
- **Bariera organizacyjna** – każda instytucja, każda kadra może być lepiej zarządzana, mieć lepszą strukturę, wydajniejszych pracowników i mniej biurokracji. Szczególnie znaczące w instytucjach polityki społecznej jest zwrócenie uwagi na pomoc społeczną. Jej klientami są bowiem ludzie bezradni, znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, którzy trafiając na bariery organizacyjne instytucji powołanej do udzielania im pomocy. Tym samym stają się bezradni w dwójnasób. Niesprawność instytucji polityki społecznej synergicznie wzmacnia dysfunkcję działania. Immanentną częścią Strategii może być usprawnienie tych instytucji, a ich nieudolność może być przeszkodą w realizacji niejednego celu szczegółowego.
- **Bariera prawna** – analiza bezpośrednich przepisów prawnych, ale również i tych, które pozornie nie mają związku z któryś z celów Strategii. Z punktu widzenia ograniczeń działania taka analiza powinna być jednym z komponentów przy wyborze najskuteczniejszej metody.
- **Bariera finansowa** – w większości analizowanych strategii praktycznie nie pojawiają się koszty ich realizacji, tak jakby zmiana nie pociągała za sobą większych wydatków. Co gorsze, często jednym z celów Strategii staje się zdobycie środków finansowych. Bariery finansowe stanowią poważne utrudnienie, ale jednym ze sposobów ich przełamania (podobnie jak przy barierach organizacyjnych) jest poszukiwanie rezerw w obrębie stanu istniejącego.
- **Bariera społeczna** – solidarność grupy jest zwykle solidarnością przeciwko czemuś lub komuś, bardzo rzadko z czymś lub kimś. Ludzi łatwiej połączyć „przeciw” niż „dla”. Sytuacja niewystarczających zasobów przy niezaspokojonych lub trudnych do zaspokojenia potrzebach nie sprzyja wytworzeniu się solidarności lokalnej niezbędnej dla wprowadzenia zmiany polegającej na wsparciu jednych, w tym także tych, którzy często w świadomości innych nie zawsze zasługują na pomoc społeczną.
- **Bariera kulturowa, etyczna** – są to bariery, które wynikają ze specyfiki lokalnej, tradycji, lokalnych wartości i wzorców zachowań. Będąc silnie utrwalone w świadomości, zinternalizowane (czyli przyjęte za własne) i dając poczucie

bezpieczeństwa powodują, iż próba ich naruszenia jest odbierana jako zagrożenie interesów grupy płynące z zewnątrz.

4. Uwagi końcowe

Autorzy niniejszego dokumentu dziękują wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do jego powstania – w szczególności za udostępnienie danych niezbędnych do rzetelnej oceny aktualnej sytuacji społecznej. Dokument wyznacza kierunki lokalnej polityki społecznej, która uwzględnia potrzeby każdego mieszkańca, niezależnie od jego statusu materialnego i prowadzi do realizacji misji przyjętej w niniejszej Strategii.

Diagram 4.1. Związek Strategii i innych dokumentów programowych lokalnej polityki społecznej

Źródło: opracowanie własne.

Realizacja celów zapisanych w dokumencie strategicznym będzie możliwa dzięki wspólnej pracy dotychczasowych koalicjantów oraz nowych sojuszników zainteresowanych działaniami na rzecz mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zbudowana siatka celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań uwzględni najistotniejsze obszary życia społecznego, które powinny być sferą oddziaływania samorządu, tak aby jakość życia mieszkańców Gminy ulegała systematycznej poprawie. Samorząd lokalny jako kreator lokalnych rozwiązań, poprzez budowę kapitału społecznego swoich mieszkańców, dla nich i przez nich, wzmacnia naturalne sieci wsparcia, wspiera rodzinę w jej naturalnym środowisku, stara się redukować skutki społeczne bezrobocia, ekсклюzy społecznej, bezdomności, uzależnień, włączając w te procesy organizacje

Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania niniejszego dokumentu. Wyrażam jednocześnie nadzieję na dalszą współpracę w rozwiązywaniu problemów społecznych gminy Szydłowo.

Dariusz Chrobak

Wójt Gminy Szydłowo

pozarządowe jako partnera sprawdzonego i naturalnego.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Drożdż
Drożdż

